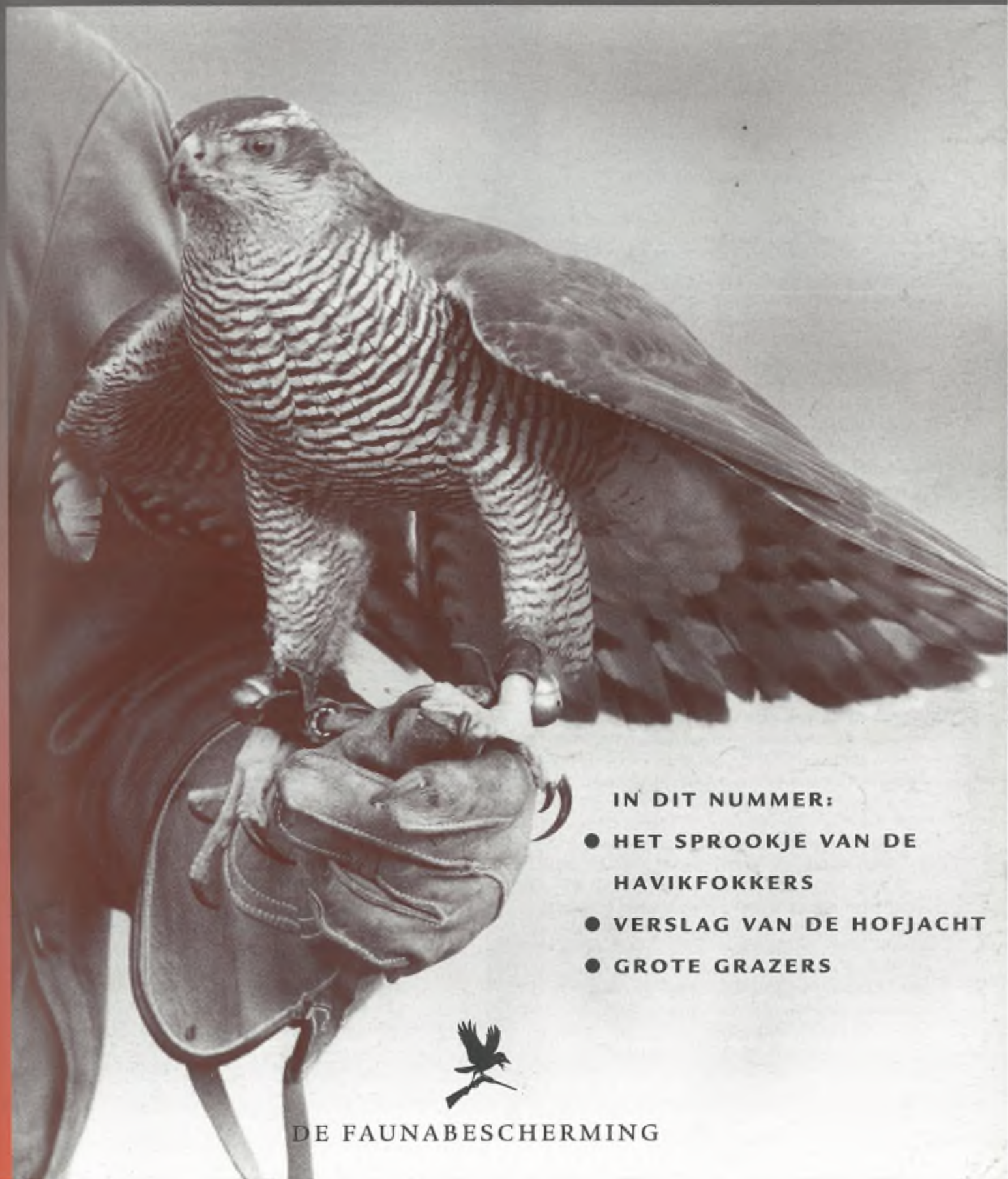

MAART 1998 JAARGANG 23 NUMMER 1

argus

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

IN DIT NUMMER:

- HET SPROOKJE VAN DE HAVIKFOKKERS
- VERSLAG VAN DE HOFJACHT
- GROTE GRAZERS

DE FAUNABESCHERMING

ISSN 0166-5073 Argus is het kwartaal tijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk-Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens fl. 30,- per jaar betalen via Postbanknummer 3522188 te 's-Graveland. Sympathisanten betalen minstens fl. 10,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u de De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie Gerard Ellenbroek, Bob Hagen, Pauline de Jong, Harm Niesen, Catelijne Verhoeven en Harry Voss.

Redactieadres Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn, Telefoon (055) 360 43 35, Telefax (055) 360 43 36

Fotoredactie studio RB Vormgevers, Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen, Telefoon (0575) 51 54 62

Vormgeving studio RB Vormgevers, Zutphen

Druk Veldhuis, Raalte

Donateursadministratie Postbus 150, 6870 AD Renkum

Doelstelling De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Buisser, G.A. Ellenbroek, A. Hertsenberg, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, H. Pluijmakers, J. Poeder, R. Stockmann, C. Verhoeven, S.H.D. Voss.

Adviseur G. Udo.

Secretariaat Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk-Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00.

Penningmeester Mw. R. Boeve-Bant, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland, Telefoon (0294) 25 13 19

Regiogroep Limburg Postbus 27, 6114 ZG Susteren, Telefoon en telefax (046) 449 28 48

Knipselkrant Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van fl. 15,- per jaar op Postbank-nummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: Fauna-Knipselarchief, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

3 Harm Niesen: Naar een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid

4 Norman van Swelm: Rust rond visquota begint bij nul Heeft het nog wel zin om vangstquota voor vissen te laten berekenen als de politiek zich laat leiden door belanghebbenden?

6 Hans van Lieshout: Het sprookje van de havikfokkers Ondanks de wetgeving, ringsystemen en controles wordt in de valkerij nog steeds illegaal gebruik gemaakt van havikken uit de natuur.

10 Lodi Nauta: Geen recht van spreken Over ontrecte kritiek op niet-vegetariërs die zich tegen de jacht verzetten.

12 Gerard Ellenbroek: Het genadeschot Inleiding op een reeks artikelen over de invloed van de jacht op het uitsterven van diersoorten.

14 Niko Koffeman: Protocol Hofjacht buigt voor acties Een uitgebreide terugblik op de acties van De Faunabescherming tegen de Hofjacht.

20 A.J. Cnoop Koopmans: Over ethiek bij geïntroduceerde dieren Aanzet tot een discussie over het beleid inzake grote grazers in natuurgebieden.

22 Bob Hagen: Jagers en stroper, één pot nat?

23 De buit van vos(s) Een vaste rubriek.

foto omslag Valkenier met havik (foto: Paul Lodewijckx) zie ook pagina 6 t/m 9.

DONATEURS- BIJDAGEN VIA GIROTEL

Dringend verzoek

Steeds meer donateurs van de Faunabescherming maken gebruik van de mogelijkheid om hun (jaar)donatie aan de stichting elektronisch over te maken via girotel. Helaas wordt daarbij nogal eens verzuimd om de gegevens van de donateur te vermelden. Daarom een vriendelijk, doch dringend verzoek van onze donateursadministratie: Wilt u bij overboekingen via girotel alstublieft altijd duidelijk uw naam, adresgegevens en donateursnummer meesturen.

Voor u een kleine moeite en onze administratie bespaart het een hoop zoekwerk!

NAAR EEN MOREEL EN WETENSCHAPPELIJK VERANTWOORD FAUNABELEID

Vossen blijven de gemoederen bezig houden. De jachtwereld roept provocerend, dat zelfs de vos straks in de nieuwe Flora- en faunawet een beschermde diersoort is. De verschrikkingen, die dat tot gevolg zal hebben voor weidevogels, schapen, eenden, kippen en zelfs mensen laten zich gemakkelijk raden. Dat straks onder de nieuwe wet de mogelijkheden tot bejaging van de vos in de praktijk wel eens net zo ruim kunnen blijken te zijn, wordt angstvallig verzwegen. Provincies kunnen dan aan jagersverenigingen vergunningen geven, die ze voor jaren vrijwel onbeperkte mogelijkheden geeft. Als de jagers eerst maar aangetoond hebben, dat het nodig is. En dat over de vraag, wanneer iets voldoende is aangetoond, grote problemen zullen ontstaan, staat nu al vast. Wij hebben ons altijd met volle overtuiging ingezet voor een 'wetenschappelijk en ethisch verantwoord faunabeleid'. Alleen op basis van wetenschappelijk onderzoek kan iemand tot de conclusie komen, dat jagen - of een andere ingrijpende maatregel - noodzakelijk is. Maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat het in de praktijk niet zo eenvoudig werkt. Daar is een groot aantal redenen voor. In de eerste plaats blijkt werkelijk goed onderzoek naar bijvoorbeeld de effectiviteit van allerlei beheers- en bestrijdingsmethoden nog steeds nauwelijks plaats te vinden. Daarnaast wordt nauwelijks wetenschappelijk onderzoek gedaan, waarvan de onderzoeker zelf vindt, dat de resultaten vrij algemeen geldend zijn. Anders gezegd: onderzoekers blijken nog al eens bang te zijn voor het

Een moederschaap is zeer goed in staat om haar lammeren tegen een vos te beschermen (foto: Rob Busser & Arnoud v.d. Berg).

innemen van een duidelijk standpunt. Dat zou wel eens nadelig voor hun carrièreplanning kunnen zijn. Eén van de gunstige resultaten van de behandeling Flora- en faunawet in de Tweede Kamer zou kunnen zijn, dat daar nu werkelijk aandacht aan geschonken gaat worden. Verscheidene kamerleden hebben er tijdens het debat op aangedrongen, een zorgvuldige naleving van de nieuwe wet kan niet zonder dat onderzoek. En hoe gaat het dan verder. Laten we uitgaan van het gunstigste geval. Er wordt, onafhankelijk van vooroordelen en persoonlijke belangen, op basis van gedegen onderzoek een beslissing genomen over het al of niet bejagen van vossen. Vele jaren geleden waren wij er in onze jeugdige naïviteit heilig van overtuigd, dat een beslissing op die gronden algemeen geaccep-

teerd zou worden. Zelfs van onze vijanden verwachtten we een rudimentaire vorm van redelijkheid. Maar helaas, de werkelijkheid is anders en we hadden al veel eerder beter moeten weten. Toen Jaap Mulder naar aanleiding van zijn onderzoek aan de vossen in de duinen conclusies trok die de jachtwereld niet zinde, waren ze niet te beroerd sommige resultaten glashard te ontkennen. Niet dat ze fouten in het onderzoek konden aanwijzen of andere gegevens hadden, nee, zonder enig argument weigerden ze het domweg te accepteren. Het kwam niet in hun kraam te pas. Een ander voorbeeld haalde onlangs de voorpagina van sommige kranten. Bij een 'proefopstelling' van een schaap met lammeren in de duinen bleek het moederschaap in staat een vos te verjagen. Ook dit lokte

felle reacties van de jagers uit. Het past niet in hun voorstelling van zaken. Niet dat ze er ooit getuige van zijn geweest, maar voor het staat vast dat ieder jaar vele tientallen schapen en lammeren meedogenloos door vossen worden afgeslacht. En dat brengt ons terug bij de praktijk van alledag. Wanneer is een overheid overtuigd van een 'bewijs'? Op welke gronden worden er straks ruimhartig vergunningen verstrekt om dingen te doen, die in feite en niet ten onrechte, verboden zijn? Een in Egmond gevestigde Wildbeheereenheid vroeg bij de provincie Noord-Holland een vergunning aan om met lichtbakken 's nachts op vossen te jagen, om de schade aan schapen te bestrijden. Omdat niet aannemelijk gemaakt kon worden dat het echt nodig was, kregen ze de vergunning niet. Prima. Maar de WBE ging in hoger beroep bij het ministerie van Landbouw en die vond, dat de vergunning onterecht was geweigerd. Waarom? Alleen omdat WBE meedeelde, dat er dankzij zo'n vergunning slechts negen schapen per jaar slachtoffer werden van de vos, terwijl dat er zonder vergunning veertig tot vijftig per jaar waren. Oncontroleerbare getallen van een direct belanghebbende, maar voor het ministerie voldoende bewijs. Natuurlijk was de provincie met deze uitspraak ook niet blij en wat ons betreft kan ze niet genoeg uiting geven aan haar ongenoegen. Als dit een voorbeeld is van wat ons met de nieuwe Flora- en faunawet te wachten staat waren we met de oude Jachtwet niet slechter af geweest.

Harm Niesen

In december 1997 deelde minister Van Aartsen mee meer stabiliteit na te streven bij de vaststelling van vangstquota ten behoeve van de zeevisserij. De grote variatie die de quotering de laatste tijd vertoont kan hij nauwelijks meer uitleggen aan de sector, aldus de minister. Een reactie op dit standpunt.

Norman van Swelm

RUST ROND VISQ BEGINT BIJ NUL

Aalscholvers en palingvissers

Met jeugdige overmoed nam de heer van Aartsen, bijna vier jaar geleden, de leiding op zich van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Hij had niet de voorkeur maar de uitverkoren voorlieden uit de landbouw, zelfs die met de grootste bek, bedankten voor de eer. Als geen ander wisten zij immers welke bizarre erfenis hen daar wachtte.

Energiek toog Van Aartsen aan het werk. Eerst was daar het probleem van de aalscholvers die de paling zouden uitroeien en daarmee de palingvissers. Van Aartsen wist toen nog niet dat het juist de palingvissers waren die de paling hadden uitgeroeid en dat aalscholvers, in weerwil van hun naam, even onschuldig waren aan het uitsterven van de aal als de pestvogels aan het uitbreken van de pest. In de erfenis van zijn voorganger zat een gekneveld ambtenarenapparaat dat natuurlijk ook wel wist wie de werkelijke daders waren*) maar wel uitkeek om dat onomwonden aan de minister mede te delen. Zij hoorden immers de sector te dienen, in dit geval die der palingvissers. Van Aartsen wilde dat natuurlijk ook en kondigde daarom aan het probleem op onorthodoxe wijze op te lossen. Inmiddels, drie jaar verder, weet ook Van Aartsen waar hem de kneep zit en heeft niemand meer weet van een 'Aalscholverprobleem'.

Varkenspest

Van commentaar op verzuring, vermesing, verdroging, teloorgang van natuur, clandestien lozen van mest, jarenlang geknoei met bestemmingsplannen, overmatig gebruik van pesticiden en medicijnen en vervuiling van drinkwatergebieden met name die veroorzaakt door de intensieve varkenshouderij kon men zich in ambtelijke kring maar beter onthouden. Dat was immers niet in het belang van de sector, in dit geval die van de landbouw. Maar uiteindelijk keerde de varkenspest het schip en, zoals bekend, Van Aartsen ging er tegenaan en passant bespot, bespuugd en geslagen en op het laatst zelfs nog in de rug gestoken door zijn eigen fractie. Maar nog vóór hij zijn wetsontwerp inzake de inkrimping van de varkenshouderij kon verdedigen werd hij al gedwongen het te wijzigen.

Zeevisserij

Ogenschijnlijk ongebroken is Van Aartsen begonnen aan een nieuwe klus. Genoeg heeft hij van de jaarlijks terugkerende Europese dans rond de verdeling van de visquota. Hoe kan de sector, in dit geval die der zeevissers, in godsnaam visplannen opstellen bij steeds maar wisselende quota. Van Aartsen wenst stabiliteit! Ieder jaar worden door visserijbiologen steekproeven gedaan die als basis dienen om de visbestanden en de aanwas van dat jaar te berekenen. Heeft men

zich een beeld gevormd omtrent de toestand van de populatie dan wordt berekend welk deel (quotum) mag worden gevangen door de vissers. De berekende quota de zogenaamde 'Total allowable catches' worden vervolgens door politici, die grosso modo geen enkel benul van biologie hebben, verdeeld onder de Europese vissers. Onder druk van de vissers, wier kennis van de biologie die van de politici niet of nauwelijks overstijgt, wordt regelmatig overgegaan tot verruiming van de berekende quota. De

vissers weten het immers beter dan de biologen. Wie zit er nou helemaal dag en nacht op zee? Gecultiveerd onbenul, de zogenaamde 'ervaringsdeskundige', is hier een bekende verschijning. De bedoeling van de quotering is om een zodanig deel van de populatie van een vissoort weg te vangen dat het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt, dat zou immers niet in het belang van de vissers zijn. Maar hoe betrouwbaar zijn de berekende quota eigenlijk? Het aantal jongen

UOTA

Door het voortdurende gesjoemel met de vangstquota roeien de vissers niet alleen de haring maar ook zichzelf uit (foto: Rob Busser).

dat een dier produceert, en dat aan grote schommelingen onderhevig kan zijn, is normaal gesproken aan de ruime kant, zodanig ruim dat er uiteindelijk ondanks grote verliezen voldoende jongen tot wasdom komen om het voortbestaan van de soort te verzekeren. Sterfte wordt veroorzaakt door tal van factoren. Ziekten, weersinvloeden en roof heffen allen hun tol. Iedere soort leeft in een ingewikkeld stelsel van relaties met andere soorten die op hun beurt weer afhankelijk zijn van even zoveel invloeden. Het ontrafelen van deze complexe levensgemeenschappen vergt zeer veel onderzoek. Van het doen van betrouwbare voorspellingen over de ontwikkeling van een populatie en het wegnemen van een zodanig deel van de populatie zonder dat de populatie daardoor wordt aangetast bestaan geen voorbeelden. Er zijn echter talloze voorbeelden van mislukkingen. De meeste, commercieel interessante vissoorten zoals haring, kabeljauw en horsmakreel, bevinden zich op de rand van de afgrond en de rijkste visgronden ter wereld zijn leeg of bijna leeg ondanks quoteringsregelingen.

Haring

Op het moment dat soorten nog talrijk zijn, wordt de schijn gewekt dat quoteringsregelingen werken. Door de massa blijft het vangsteffect lang onzichtbaar maar uiteindelijk gaat het mis. De haring is hiervan een mooi voorbeeld. Het is een vissoort die in de eerste helft van deze eeuw nog onnoemelijk talrijk was maar die thans op de rand van uitsterven staat. Door de onvoorstelbare overbevissing is op dit moment in de nog resterende haringpopulaties van de Noordzee geen dier van tien jaar of ouder te vinden, terwijl dat in florerende populaties normaal is. Als gevolg van de overbevissing is de leeftijdsopbouw van de populatie geheel verstoord. Steeds jongere dieren namen deel aan de voortplanting zodanig dat thans de grens van het mogelijke is bereikt. Eén stap verder en de soort is van de aardbodem verdwenen. Wie nu nog meent een vangstquotum voor haring te kunnen aangeven anders dan nul doet dat op basis van luchtspiegelingen. Politici die jaarlijks haringquota verdelen, verdelen lucht. Nu kan men stellen: 'so what', door hun onverantwoordelijk gedrag roeien de vissers immers zichzelf uit? Los van het feit dat wij niet het recht hebben de haring uit te roeien,

wordt met het verdwijnen van een ecologische sleutelsoort als de haring een heel scala van haring-afhankelijke diersoorten in haar voortbestaan bedreigd, variërend van walvissen, dolfijnen en bruinvissen tot vogels en vissen. Het voorspellen van ontwikkelingen van vispopulaties over meerdere jaren en dito vaststellen van toegestane vangsten, zoals Van Aartsen wil, is schier onmogelijk. Weerkundigen worstelen al met het doen van voorspellingen voor één of meer etmalen laat staan dat hen een uitspraak te ontlokken is over de temperatuur van het zeewater in bijvoorbeeld juni 2001. Een belangrijk gegeven want de temperatuur van het zeewater speelt mede een rol bij de reproductie van vissoorten. Het geschetste beeld van de haring geldt voor bijna alle vissoorten in de wereld die blootstaan aan grootschalige visserij op industriële basis. De Europese subsidies voor de bouw van steeds grotere en krachtiger schepen hebben er in belangrijke mate toe bijgedragen dat het zeemilieu op onvoorstelbare wijze is aangetast. De vergelijking dringt zich op met het stelsel van Europese landbouwsubsidies dat verantwoordelijk is voor de verwoesting van de natuur op het land, op een schaal die zijn weerga in de geschiedenis niet kent.

Natuur

Het is begrijpelijk dat Van Aartsen ook eens wat leuks voor één van de sectoren van zijn door rampen geplaagde Ministerie wil doen. Laat hij dan eens wat doen voor de sector natuur. Van deze sector, door zijn CDA voorganger De Koning naar 'Landbouw' gehaald om haar ondergeschikt te maken aan de belangen van land-, tuinbouw en visserij, is letterlijk en figuurlijk weinig meer over. De les die alle politieke partijen en de kiezers uit de rampen van 'Landbouw'¹ kunnen leren is dat eenzijdige belangenbehartiging altijd leidt tot corrupt gedrag, het algemeen belang altijd schaadt en uiteindelijk ook de bevoorrechte groep de das om doet!

Naschrift auteur

Op het hoogtepunt van het debat was nota bene een IKC-rapport (nr. 19) verschenen (het IKC is Van Aartsen's eigen denktank) onder de titel 'Aalscholvers en Beroepsvisserij', waarin een bepaald ongunstig beeld wordt geschetst van de rol van de palingvissers en daarmee het tot dusver gevoerde beleid van LNV!

Bij roofvogelshows op de verschillende 'natuur' manifestaties wordt het publiek door tendentieuze voorlichting gemakkelijker op het verkeerde been gezet (foto's: Paul Lodewijckx).

Hans van Lieshout

Enige tijd geleden luidde de Werkgroep Roofvogels Nederland de noodklok over de toenemende roofvogelvervolgung. In Argus 1997/3 besteedden we hier aandacht aan. Het vergiftigen van roofvogels, het schieten door nesten en het uithalen van eieren eisen een steeds hogere tol. Verschillende malen zijn jagers en jacht-opzichters op heterdaad betrapt bij het plegen van dit soort delicten. Er is echter nog een andere bedreiging voor onze in het wild levende roofvogels: de valkenier...

HETT SPRO VAN DE HAV

Er was eens een man die wel eens wilde jagen met een giervalk. Als 'gewone' man moest hij zich echter beperken tot de jacht met havik en sperwer. Het jagen met zeldzame roofvogels zoals gier- en slechtvalk was voorbehouden aan de adel. Op een goede of liever gezegd kwade dag stal hij de valk van de koning. De hofvalkenier betrapt de man tijdens het jagen met de gestolen giervalk. De 'gewone' man werd ter dood veroordeeld wegens diefstal en hoogmoedswaanzin.

Dit zou een sprookje uit de middeleeuwen kunnen zijn. Vandaag de dag hoef je diefstal niet met de dood te bekopen en hoogmoedswaanzin is niet meer strafbaar. Dat er in Nederland nog 121 mensen jagen met roofvogels is echter geen sprookje. Dat deze valkeniers de haviken, die ze nodig hebben voor hun hobby - zoals ze zeggen - zelf fokken, is wèl een sprookje. Op 20 november 1997 was ik aanwezig bij een lezing van beroepsvalkenier T. Vermaessen. Hij deelde mee dat valkeniers uitsluitend werken met in gevangenschap geboren jachtvogels.

Roofvogel tu i n

Voor de lezing was Vermaessen uitgenodigd door de IVN-afdelingen Nuenen, Mierlo en Geldrop. Voorafgaande aan de lezing gaf L. van Beers, directeur van de NV Regionale Afvalverwerking Zuid-Oost Brabant (RAZOB) uitleg over de plannen voor de oplevering van de vuilstortplaats genaamd Gulberg, gelegen op de grens van de gemeenten Nuenen, Mierlo en Geldrop. Van Beers onthulde plannen voor het realiseren van een 'wildpark' waarin apen en wolven opgevangen konden worden. Apen, wolven en veel andere dieren worden door gewetenloze handelaren met uitsluitend commerciële bedoelingen, overal ter wereld uit hun natuurlijke leefomgeving gehaald en met dikke winst verkocht. Meestal gaat het om illegale handel maar altijd is er sprake van het op onverantwoorde wijze omgaan met wilde dieren. Veel kopers zijn na verloop van tijd hun duur betaalde dier beu. Het dier wordt vervolgens voor oud vuil aan de deur gezet. Waar kan dit 'afval' beter gedumpt worden dan op de Gulberg? Het 'dierlijk-vuil' wordt er goed behandeld, krijgt een zorgeloze

OKJE IKFOKKERS

oude dag en dat het psychisch een wrak is zie je aan de buitenkant nauwelijks. Door de beestjes tentoon te stellen aan mensen verdienen ze hun eigen kostje. Hoe kan het nog mooier ?

De plannen blijken echter minder idealistisch als onthuld wordt dat er ook een roofvogeltuin bij moet komen. In de roofvogeltuin moeten 200 roofvogelsoorten²⁾ komen. Dat deze roofvogels net zoals de apen en de wolven uit de natuur geroofd worden, werd door Vermaessen ontkend. Nee, valkeniers gebruiken alleen in gevangenschap gekweekte roofvogels en de roofvogeltuin zal bevolkt worden met gekweekte roofvogels.

Op mijn aanbod om dit, voor wat betreft het fokken met haviken, op mijn kosten aan te tonen middels DNA-onderzoek, ging Vermaessen niet in. Als voorwaarde stelde ik namelijk dat hij de kosten zou betalen en af zou zien van de roofvogeltuin als uit het onderzoek mocht blijken dat er geen sprake was van in gevangenschap gekweekte vogels³⁾.

Het tendentieuze vervolg van zijn sprookje heb ik niet afgewacht. Tevo-

ren aangevraagd spreekrecht was mij toch al niet verleend en het ongeveer honderd koppige publiek was helaas meer geïnteresseerd in sprookjes en middeleeuwse romantiek dan in de realiteit.

Wetgeving

De Jachtwet van 1885 kende een premiestelsel om het doden van roofvogels te stimuleren. De algemene gedachte was namelijk dat roofdieren schadelijk waren. In 1936 kwam daar voor roofvogels verandering in (vossen zijn echter nog steeds vogelvrij). Het duurde echter nog tot 1941 voordat alle roofvogels wettelijk beschermd werden. Naast de Vogelwet 1936 bestond er een inmiddels gewijzigde Jachtwet, die de jacht met haviken en slechtvalken toestond. Het bezitten en vervoeren van haviken en slechtvalken was niet aan een vergunning gebonden en alleen bij betrapting tijdens het uithalen van een nest kon er opgetreden worden. Op geen enkele manier kon de bewijslast over de herkomst van een jachtvogel bij de eigenaar gelegd worden. Wetgeving dus die niet te handhaven was. Pas in

1994 kwam hierin enige verandering en werd er een ring- en registratiesysteem geïntroduceerd.

Ringsysteem

Met de invoering van het ringsysteem werd de handhaving van de Vogelwet 1936 verbeterd. Alleen geregistreerde valkeniers mochten nog in het bezit zijn van haviken of slechtvalken. Voor anderen werd een uitsterfconstructie geïntroduceerd. Het uithalen van takkelingen⁴⁾, tot dan toe de meest gebruikte methode om verloren gegane jachtvogels te vervangen, werd moeilijker, doch niet onmogelijk. Bij de wetwijziging werden namelijk breekringen aangebracht bij de op dat moment in gevangenschap levende, volwassen roofvogels. Breekringen zouden slechts eenmalig te gebruiken zijn, doch het is inmiddels bekend dat ze vaker, soms tot drie maal toe, gebruikt kunnen worden. Na 1994 geboren jonge jachtvogels moesten voorzien worden van een gesloten pootring, een ring die bij een takkeling niet meer aan kunt brengen.

Inventiviteit

Zoals hiervoor aangehaald was het soms mogelijk om een breekring vaker open en dicht te doen. Als een oude vogel dood gaat en je een nestjong uit de natuur rooft, hoef je niet eens de ring open en dicht te doen. Je knipt namelijk de poot van de dode vogel door en doet de breek- of gesloten pootring om het nestjong. Een dergelijke malversatie wordt alleen ontdekt als er intensief gecontroleerd wordt bij valkeniers en helaas is dat niet het geval. Beter nog is het om zelf met je jachtvogels te fokken. Er is weliswaar een vergunning voor vereist en er zijn enkele voorwaarden aan verbonden, doch ook hierop is nauwelijks controle. De vergunningsvoorwaarden zijn overigens nauwelijks handhaafbaar. Voor wat betreft haviken is er een klein probleempje. In gevangenschap komen haviken zelden tot voortplanting. Voor dergelijke moeilijkheden draaien valkeniers hun hand niet om zoals bleek tijdens een groot onderzoek van de Algemene Inspectie Dienst en de politie in samenwerking met een dertigtal 'echte' roofvogelliefhebbers.

Merken van eieren en chippen van jongen

In het voorjaar van 1997 werden er in zuid-oost Brabant, de Limburgse Peel en in de omgeving Echt 148 eieren met onzichtbare inkt gemerkt. Later in het broedseizoen werden er nog eens 164 jongen voorzien van een chip met een uniek nummer. Naar aanleiding van dit

merken vonden er op 25 mei en op 28 juni controles plaats bij 29 valkeniers en acht aspirant-valkeniers. Er werden geen gemerkte eieren of gechipte jongen aangetroffen. Echt verwonderlijk was dit niet want in zes gevallen waren de nesten al leeg geroofd voordat de eieren of jongen gemerkt konden worden. Wel werd er in tien gevallen procesverbaal opgemaakt voor overtredingen van de Vogelwet en in één geval werd de Jachtwet overtreden omdat een valkenier zonder vergunning een vangkooi opgesteld had staan om eksters voor zijn roofvogels te vangen. Procentueel was 27,5 % van de valkeniers in overtreding en 25 % van de aspirant-valkeniers.

Fokken

Dat valkeniers niet in staat zijn om met in gevangenschap levende haviken voldoende nieuwe aanwas te fokken is inmiddels een zaak die als een paal boven water staat. Enkele van de gecontroleerde valkeniers waren gestopt met hun pogingen om in gevangenschap haviken te fokken. De reden was het feit dat de resultaten uitbleven. Bij de voorzitter van een valkeniersvereniging werden op 25 mei twee jonge haviken in een nestkom aangetroffen. De bewuste valkenier, tevens asielhoud-er, had geen andere eieren meer in zijn bezit. Bij de tweede controle lagen er plotseling drie nestjongen in de nestkom. Uit zijn administratie bleek ook nog eens dat hij in staat was om havikseieren in 29 dagen uit te broeden, dit

terwijl de gemiddelde broedduur 42 dagen is en de kortst bekende broedduur is 37,5 dag.

Een valkenier maakte gebruik van de fokvergunning van een collega valkenier, die op het ministerie bekend stond als iemand die kennelijk goede resultaten behaalde middels het fokken na kunstmatige inseminatie. Bij hem werd vastgesteld dat ook hij in staat was om de broedduur terug te brengen naar 30 dagen.

In één geval werd er een breekkring opnieuw gebruikt en in één ander geval was er een breekkring perfect nageemaakt. De overige overtredingen bestonden uit het zonder vergunning voorhanden hebben van jachtvogels of eieren van jachtvogels, het uitvoeren van een jachtvogel en medeplichtigheid aan een van voornoemde strafbare feiten.

Naast duidelijke overtredingen werden er diverse problemen gesignaleerd met betrekking tot de handhaafbaarheid van de Vogelwet 1936. Deze problemen zijn gerapporteerd aan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Centraal Bureau Jachtvogelregistratie (CBJ)

De registratie van de jachtvogels en het uitgeven van de ringen is voorbehouden aan het CBJ. Dit is een belangenorganisatie, die geleid wordt door valkeniers. Onafhankelijke controle op de registratie en de uitgifte van ringen is er niet. Ringen worden door de valkeniers zelf aangebracht bij hun vogels en ook hierbij is er geen overheidscontrole.

Flora- en faunawet

Bij de behandeling van de Flora en faunawet is er een amendement van de heer Stellingwerf (RPF) aangenomen. Dit houdt in dat er ook in de toekomst alleen met haviken en slechtvalken gejaagd mag worden. Er waren verontwaardigende geluiden dat de valkerij uitgebreid zou worden met uitheemse roofvogels en hybriden. Gelukkig is die dreiging van de baan, doch het betekent op geen enkele wijze een beperking voor de valkerij. Momenteel hangt er nog een dreiging in de lucht om het huidige numerus fixus systeem af te schaffen. Nu worden er niet meer dan 121 valkerijvergunningen afgegeven, telkens voor maximaal twee jachtvogels. Er is een wachtlijst van 205 personen die de valkerij willen gaan bedrijven. De kans is groot dat het aantal valkeniers, het

aantal te houden vogels per valkenier en het fokken met die vogels wordt vrijgegeven. Gelet op het feit dat fokken met haviken nagenoeg onmogelijk is, laat het zich raden hoe al die mensen aan de benodigde jachtvogels komen.

Kansen voor de politiek

Valkerij betekent ook het houden van vogels met een spanwijdte van één meter of meer in een kooi of onder een afdakje, geketend aan een zitstok. In een tijd dat het welzijn van dieren hoog in het vaandel staat, past het niet langer om dieren, die naar hun aard wild zijn, op te sluiten ten gerieve van mensen. Tot het moment dat de valkerij mede uit ethische overwegingen verboden wordt is het alleen mogelijk om met DNA-onderzoeken de valkeniers aan te laten tonen dat de door hen gefokte jongen daadwerkelijk afkomstig zijn van in gevangenschap levende ouders. De hiervoor geschetste problematiek is inmiddels bekend in politieke kringen. Mevr. W. Swildens-Rozendaal, Tweede Kamerlid voor de PvdA, schreef mij onlangs dat het haar grote zorgen baarde dat de groep liefhebbers voor de valkerij zich uitbreidt. Ik zou haar willen vragen: 'En, wat doet u daar tegen?'.

*Niet alleen haviken, geketend aan hun
maar ook allerlei zitstokken, aan het
niet-inheemse publiek getoond
vogelsoorten worden. (foto's: Rob Busser).*

Referenties

- 1) Het Nederlandse Koninklijk Huis geniet nog steeds een voorkeurspositie als het om jacht gaat. In Argus verschijnen regelmatig artikelen over de jacht door leden van de Koninklijke familie.
- 2) Het *aantal* te houden dieren zal dus minstens twee maal zo groot moeten zijn, anders kan je zelf niet fokken. In feite zal het zelfs x maal zo groot moeten zijn om inteelt tegen te gaan.
- 3) In het nummer Argus 1995/4 staat een verslag van A.J. Cnoop Koopmans over een lezing van valkenier Bruil. Tijdens deze lezing geeft valkenier Bruil openlijk toe dat nieuwe aanwas aan jachtvogels wordt verkregen door wildvang van takkelingen of volwassen roofvogels dan wel door kweek met in gevangenschap levende dieren.
- 4) Takkelingen zijn jongen die bijna uitvliegen.

**Met kreten als 'geen recht van spreken', 'hypocriet' en
'u loopt toch ook op leren schoenen' wordt tegenstanders van de plezierjacht
maar al te vaak getracht de wind uit de zeilen te nemen.
Enige tijd geleden deed de columniste Beatrijs Ritsema
in NRC Handelsblad een duit in dit zakje.
In dit artikel reageert Lodi Nauta nog eens op de ongenueanceerde verwijten,
die niet-vegetariërs door de jagers en hun sympathisanten
voor de voeten geslingerd krijgen.**

Lodi Nauta

GEEN RECH T

In haar column getiteld 'Dierenleed' in NRC Handelsblad stelde Beatrijs Ritsema enige tijd geleden dat mensen die kritiek op de jacht hebben 'hypocriet' zijn indien ze zelf vlees eten; alleen vegetariërs hebben 'recht van spreken': 'Iedereen die een carbonade eet is even schuldig als de jager die een fazant neerknalt'. Een dier is bovendien niet geïnteresseerd in zijn dood, schrijft zij, en daarom is een geschoten fazant zelfs beter af dan een kistkalf of een slachtvarken. Het kan een dier daarom ook niet schelen of hij onder juichkreten van jagers uit de lucht komt dwarrelen, of dat zijn dood door omstanders wordt beweend. Dood is dood.

Dood is dood?

Als iemand anderen het recht op kritiek wil ontzeggen - een wapen dat men toch niet zo gauw zou willen hanteren, mag ik hopen - dan is het zaak dat de beschuldiging 'de pot verwijt de ketel dat hij zwart ziet' grondig wordt onderbouwd. Van zo'n grondige onderbouwing is bij Ritsema geen sprake. Zij gaat er zonder verdere argumentatie vanuit dat jacht en het eten van vlees (cq. de vlees-industrie) vergelijkbare grootheden zijn: in beide worden immers dieren gedood voor de consumptie. De vergelijking is echter verre

van overtuigend. Allereerst is jacht veel méér dan enkel het schieten van een haas voor de pot. Jacht behelst ook het doden van vele dieren die *niet* voor de consumptie geschikt zijn (vossen, kraaien, meeuwen enz.). Bovendien brengt de praktijk van de jacht met zich mee dat het parool lang niet altijd dood-is-dood is. Om de jacht leuk en spannend te houden ('sportief') dient een haas te rennen en een eend te vliegen, en het wild zwijnt eerst opgejaagd te worden in een drijfjacht, alvorens ze onder vuur komen te liggen. Voor de vele aangeschoten zwijnen en de met hagel rondvliegende ganzen en eenden die de jacht zijn ontkomen, is de aard van hun dood wel degelijk 'relevant'. En ook 'relevant' voor dieren zijn de vele andere negatieve kanten die ontegenzeggelijk aan de jacht kleven zoals loodemissie, verstoring, bevordering van onnatuurlijke populatie-opbouw (door bijvoorbeeld bijvoederen en trofeenjacht), afschieten van roofdieren (en het aanzetten daartoe) en, zeker als we de jacht internationaal bekijken, een negatieve invloed op de stand van verschillende soorten dieren en een dierenleed op immense schaal (lijmnetten, lijmstokken, klemmen enz.). De quasi-biologische argumenten voor de jacht (schadebestrijding, herstel van Het

Natuurlijk Evenwicht) zijn genoegzaam ontzenuwd, en daar komt Ritsema terecht dan ook niet mee aanzetten.

Recht op kritiek

Als jacht dus niet alleen schieten-voor-de-pot is wordt de vergelijking tussen jacht en vlees-industrie al wat wankel. Maar de vergelijking gaat in een veel fundamenteeler opzicht niet op. Dieren in het wild zoals een patrijs of een watersnip zijn onderdeel van een populatie en van een lokaal ecologisch systeem (hoezeer dat lokale systeem zich ook steeds moet aanpassen aan veranderende omstandigheden en mede bepaald wordt door menselijke activiteiten). Hun leven dient geen ander doel dan er te zijn, te leven, een soortgenoot te zoeken (soms voor het leven), zich voort te planten, en te sterven. Gedomesticeerde dieren daarentegen worden door de mens gefokt en wel met een heel specifiek doel (vlees, melk, leer enz.). Dat maakt hun individuele leven in geen enkel opzicht minder dan dat van in het wild levende dieren (laat dit héél duidelijk zijn), maar hun bestaan heeft een duidelijke reden (men kan ook zeggen, een toegevoegde waarde), en dat kan niet gezegd worden van dieren in de vrije natuur. De mens dient uiteraard zorg te dragen voor een opti-

Net zoals mensen, die vlees eten, kritiek mogen hebben op de bio-industrie, hebben niet-vegetariërs het volste recht om de jacht te veroordelen (foto: Walter de Maar bv).

VAN SPREKEN?

maal dier-waardig bestaan in overeenstemming met de leefwijze die ze door de eeuwen heen in hun samenleven met de mens hebben ontwikkeld en geleid (natuurlijk voedsel, veel ruimte, geen kunstmatige ingrepen op lijf en leden, enz. enz.). Dat de werkelijkheid anders is weten wij allen, maar dit betekent nog niet dat iemand die vlees eet geen kritiek mag hebben op de bio-industrie of per sé tegen het doden van dieren voor consumptie moet zijn. Dit is echter wel de consequentie van Ritsema's column: als enkel een vegetariër kritiek mag hebben op de jacht dan mag ook enkel de vegetariër kritiek hebben op de bio-industrie. Dit is volstrekt onbillijk en zou hele volksstammen het recht op kritiek en het kritisch volgen van maatschappelijke ontwikkelingen ontzeggen. Een ieder die wel eens in een auto rijdt zou zich geen zorgen meer mogen maken (op straffe van het verwijt van hypocrisie) over de schadelijke kanten van de groeiende automobilititeit. Iemand die in een nieuwbouwwijk woont zou zich niet meer mogen beklagen over de toenemende urbanisatie. Maar kritiek op (onderdelen van) grootschalige ontwikkelingen kan vaak niet anders geformuleerd worden dan van binnenuit die ontwikkelingen. Men hoeft niet eerst vegetariër te worden om

structurele veranderingen in de vlees-industrie te bepleiten. En als Ritsema bedoelt dat de bio-industrie veel erger is dan de jacht, dan betekent dat nog niet dat niemand zich druk mag maken over de jacht. Mensen die zich het lot van zwervers in Nederland aantrekken krijgen ook niet te horen dat ze zich moeten richten op de armoede in de Derde Wereld, omdat dat een veel schrijnender onrecht is.

Dierwaardig

Het is heel wel mogelijk om vrede te hebben met de dood van een dier wanneer zijn leven, mits dier-waardig geleid, in het teken van de vlees-behoefte van de mens heeft gestaan. De dood van de kolgans of de vos heeft niet in dat teken gestaan; hun onnodig en onnatuurlijk aangebracht leed (hagel, kogel) en de dood die erop volgt laten in hun omgeving een andere leegte achter dan die van een koe in de stal. Dit is geen positieve discriminatie van de eerste categorie maar enkel een tentatieve omschrijving van het fundamentele verschil in de plaats die dieren innemen in hun verhouding met de mens.

De vergelijking tussen de bio-industrie en de jacht gaat dus om verschillende redenen mank. En daarmee is Ritsema's verwijt van hypocrisie aan het adres van

critici van de jacht die zelf vlees eten onterecht. Het is niet 'een beetje makkelijk en vooral erg hypocriet om nu net de jacht als concentratiepunt van maatschappelijke gêne aan te vatten', want jacht als puur vermaak met wat vlees voor de pot als prettige bijkomstigheid is een brute ingreep op het autonome leven van dieren en hun leefomgeving; bovendien een ingreep, die met een gereguleerde vleesvoorziening (waar van alles aan verbeterd moet worden) zoals de mens die voor zichzelf heeft gecreëerd, volstrekt overbodig is. Wie ongetwijfeld in de ogen van Ritsema ook geen recht van spreken zou hebben is de zestiende-eeuwse humanist Thomas More die ook geen vegetariër was. In zijn *Utopia* werd de jacht reeds gezien als 'the vilest department of butchery': 'An ordinary butcher slaughters livestock far more sparingly, and only because he has to, whereas a hunter kills and mutilates poor little creatures purely for his own amusement'. En ook al zijn thans, bijna 500 jaar na de verschijning van *Utopia* in 1516, de 'ordinary butchers' vervangen door een mens- en dieronterend bedrijf als de bio-industrie, nog steeds is het inzicht van de inwoners van Utopia van kracht toen ze de jacht beschouwden als 'below the dignity of free men'.

HET GENADE SCHOT

Gerard Ellenbroek

De afgelopen eeuwen heeft de mens op alle mogelijke manieren zijn best gedaan om flora en fauna naar zijn hand te zetten, daarbij grote schade aanrichtend aan de natuur om hem heen. Soms gebeurde dat op een indirecte manier, uit argeloosheid of roekeloosheid. Maar in veel gevallen werden dieren afgeslacht uit pure machtswellust of vandalisme. Onder de titel 'Het genadeschot' besteden we in komende nummers van Argus aandacht aan de rol die de mens heeft gespeeld in de vernietiging van diersoorten op aarde.

Nu en dan wordt de wereld verrast door de ontdekking van een 'nieuwe' diersoort. Zeker als zo'n soort op een bepaalde manier tot de verbeelding spreekt, tonen de media ruime belangstelling: Een nog niet eerder beschreven apensoort, een reeds uitgestorven gewaand hert of een uit de diepzee opgehaalde, 'prehistorische' vis. De ontdekking van minder spectaculaire diersoorten, zoals insekten, mijten of spinnen, en van plantensoorten geschiedt doorgaans vrijwel onopgemerkt. Datzelfde geldt voor het omgekeerde verschijnsel: Het verdwijnen van planten- of diersoorten. Daar zijn diverse redenen voor. Ten eerste is het vaak moeilijk vast te stellen op welk moment een (dier)soort voorgoed van de aardbodem is verdwenen. Vooral als het gaat om soorten met een groot verspreidingsgebied of om soorten die een min of meer verborgen bestaan leiden, blijken als uitgestorven beschouwde dieren soms plotseling weer ergens op te duiken. Ten tweede heeft het verdwijnen van diersoorten kennelijk toch iets gênants. Het is niet iets om prominent in de krant te zetten. En tenslotte sterven veel soorten uit zonder dat we ooit weet van hun bestaan hebben gehad....

Neveneffecten

Uit het voorgaande blijkt al dat we weinig of geen idee hebben van het tempo waarin planten en diersoorten uitsterven. Uit onderzoek is echter wel gebleken dat dit tempo steeds hoger komt te liggen. Sinds het begin van de vorige eeuw zijn er zo'n 500 grotere zoogdieren en vogelsoorten van de aarde verdwenen. Voor het verdwijnen van de meeste van deze diersoorten is de mens rechtstreeks verantwoordelijk. Uitroeien is dan ook een betere term voor dit verdwijnen dan uitsterven, omdat uitroeien duidelijker aangeeft wat de rol was, die de mens hierin speelde. Hoeveel *andere* dier- en plantensoorten

er in die tijd het loodje hebben gelegd is zelfs bij benadering niet bekend. Veel soorten zijn ongetwijfeld uitgestorven door de neveneffecten van menselijk handelen: ontbossing, overbeweiding, het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de vervuiling van de zee, de gevolgen van de ongebreidelde groei van het landbouwareaal, overbevissing, enz.

Bescherming of betutteling

Verschillende organisaties houden zich tegenwoordig bezig met de bescherming van bedreigde diersoorten, zowel in binnen- als in buitenland. De bekendste daarvan is ongetwijfeld het World Wildlife Fund for Nature of, in Nederland, het Wereld Natuur Fonds. Deze organisatie, die werd opgericht in 1961, stelde zich aanvankelijk ten doel geld in te zamelen voor de bescherming van bedreigde natuurgebieden, onder meer tegen stroperij, de toenemende bevolkingsdruk en de daaruit voortvloeiende vraag naar land. In eerste instantie richtte het WWF zich voornamelijk op die gebieden in Afrika, die nog allerlei grotere zoogdieren herbergden. Het is beslist geen toeval dat juist deze gebieden ook de bijzondere belangstelling hadden van de zogenaamde 'big game hunters', Het veilig stellen van de jacht op de grote Afrikaanse zoogdieren is voor de oprichting van het WWF ongetwijfeld een belangrijke drijfveer geweest. Dat is ook niet zo verwonderlijk, als je bedenkt dat de oprichters van destijds verwoede 'grootwild'-jagers waren en dus voor een groot deel uit eigenbelang handelden. Dat neemt echter niet weg dat het WWF in de loop van haar bestaan het een en ander heeft bereikt op het gebied van de natuurbescherming in verschillende delen van de wereld. Toch moeten we de activiteiten van het WWF nauwlettend blijven volgen. Het gemak waarmee deze organisatie praat over zaken

als 'het creëren van nieuwe natuur' en de herintroductie van (plaatselijk uitgestorven) diersoorten zijn reden tot enige bezorgdheid. Dat laatste geldt zeker als het gaat om soorten die ook op een natuurlijke manier zouden kunnen terugkeren, zoals recentelijk de plannen tot het uitzetten van de zeearend in ons rivierengebied.

Jachtsafari

Opmerkelijk is dat in veel boeken en artikelen over bedreiging en uitroeiing van diersoorten weinig aandacht is voor de rol die de jacht hierin heeft gespeeld. Jagers willen ons steeds doen geloven dat hun manier van omgaan met de natuur eerder gericht is op het behoud dan op het vernietigen van (diersoorten). Uit de historie blijkt echter dat de harde feiten dit tegenspreken. Talloze diersoorten zijn letterlijk uitgemoord uit winstbejag, om hun huid, hun tanden of om andere lichaamsdelen. Andere soorten zijn massaal afgeslacht uitsluitend uit pure moordzucht, met wellicht als één van de meest trieste dieptepunten de georganiseerde jachtpartijen vanuit rijdende treinen dwars door de ontzaglijke bisonkuddes op de prairies van Noord Amerika. Ook in Afrika hebben de Europese jagers zich wat dat betreft niet onbetuigd gelaten. Naar de enorme aantallen dieren, die in dit continent gedurende de afgelopen twee eeuwen door 'blanke' jagers om zeep zijn geholpen

kunnen we slechts gissen. Op foto's en tekeningen uit de vorige eeuw zien we stevast de jager, in junglepak en leren laarzen en getooid met tropenhelm, de pijp in de mond en het geweer fier omhoog, trots poserend temidden van zijn buit: een slagveld van antilopen, zebra's of olifanten. Met zo'n voor-geschiedenis is het onbegrijpelijk dat Europese jagers ook *nu* nog het lef hebben om in Afrika op jachtsafari te gaan. Op het belangrijkste jachteenement in Nederland, de game fair, die de laatste jaren in Park Berg en Bos in Apeldoorn wordt gehouden, kan men anno 1997 nog steeds kiezen uit een scala aan jachtreizen, waarbij het 'aanbod' aan jachtwild varieert van buffels en impala's tot leeuwen, luipaarden, giraffen en zelfs olifanten. Ook 'De Nederlandse Jager', het tijdschrift van de KNJV, deinst er niet voor terug om advertenties van dit soort jachtreizen naar onder meer Afrika en Oost-Europa aan te bieden. En deze vereniging durft zichzelf schaamteloos een *natuurbeschermingsorganisatie* te noemen!

Ondergang

Zoals gezegd wordt er in de literatuur nogal nonchalant omgegaan met het onderwerp jacht en met de rol die de *jagersmentaliteit* heeft gespeeld bij het uitroeien van diersoorten. Helemaal bont maakte uitgeverij De Haan uit Bussum het in haar uit het Duits vertaalde boek 'De ondergang der dieren' van Kurt Blüchel. Aan dit boek, dat zegt een 'alarmerend rapport' te zijn, heeft de Nederlandse uitgever gemeend een 'speciaal Nederlands' hoofdstuk over de jacht te moeten toevoegen. Terwijl in het hele boek over niets anders wordt gesproken dan de moordlust en het wangedrag van 'Italiaanse vogeltjes-jagers', Noorse en Japanse *walvisjagers*, Canadese *pelsjagers*, enz., wordt in het laatste hoofdstuk plotseling gesproken over de *belangrijke* taak van de Nederlandse jagers bij het natuurbehoud in ons land. Onder de titel '*De invloed van de jacht?*' wringt de auteur, ing. A.H.M. Jurgens, zich in de meest bizarre bochten om de rampspoed, die de jagende mens in de dierenwereld heeft aangericht, van het jagersvolk af te schuiven. In zijn analyse van de moordpartijen, die door de mens met zijn vuurwapens zijn aangericht, steekt Jurgens beschuldigend zijn vinger uit naar wat hij aanduidt als 'schietsters': '*In jagerskringen kent men aan het woord "jager", zoals een niet-*

jager een geweerdrager pleegt te noemen, echter een geheel andere betekenis toe. Een jager, zo stelt men in goedbedoelende jagerskringen, is iemand die zich bewust is van zijn verantwoordelijkheid tegenover de natuur, en die erop uit is, hoe paradoxaal dat ook moge klinken, het natuurlijk evenwicht in de natuur zoveel mogelijk in stand te houden'. Even verderop legt Jurgens gelukkig uit wat hij hiermee bedoelt: '*Veel diersoorten hebben geen of bijna geen natuurlijke vijanden meer en wel een overmatig voedselaanbod, waardoor ze zich versterkt gaan voortplanten en als men een gezonde fauna wil hebben moet ieder dier zijn natuurlijke vijanden hebben opdat er een natuurlijke selectie optreedt en overpopulaties worden tegengegaan*'. En natuurlijk moet de vos het weer ontgelden: '*Een voorbeeld is de vos, die geen natuurlijke vijanden meer kent in onze streken of het moet de mens zijn. Vossen zijn nuttig voor de natuur door het vangen van muizen en ratten maar helaas vergrijpen zij zich ook aan onze in het wild levende zoogdieren en aan bodembroeders. In streken met veel vossen, bijvoorbeeld de Veluwe, is een enorme overpopulatie, en wordt aan de fauna veel schade toegebracht*'. Vervolgens doet de auteur op onnavolgbare wijze uit de doeken hoeveel kraaien en eksters er zouden zijn als er niet meer gejaagd zou worden en '*wat voor schade deze dieren zouden aanrichten aan onze natuur?*' Ik zal u de details besparen. Het is echter jammer dat een nuttig boek over 'de ondergang der dieren' wordt afgesloten met pure jagerspropaganda. Dit kon de uitgever verwachten bij het kiezen van deze schrijver, beter bekend als Amator de Derde, die de langstzittende redacteur ooit was van de Nederlandse Jager. In zijn artikelen wist hij altijd tot in de sappigste details te vertellen op welke laffe manier de bejaagbare diersoorten konden worden gedood. De uitgever had geen slechtere keus kunnen maken als auteur voor de epiloog dan deze zeer fanatieke jager.

In de reeks 'Het genadeschot' zullen we ons beperken tot die categorie van dieren, die rechtstreeks door menselijk ingrijpen is uitgeroeid.

Omdat ieder werelddeel in dit verband zijn eigen (trieste) geschiedenis kent, zullen we in elke aflevering één werelddeel behandelen. In het eerstvolgende nummer beginnen we met Europa.

Referentie

Blüchel, K. De ondergang der dieren. Uitgever De Haan, Bussum.

*Stervende Zebra.
Kafue Flats, Zambia
(foto: Gerard Ellenbroek).*

PROTOCOL BUIGT VOOR

Op 18 december vond een grote doorbraak plaats in de strijd tegen de middeleeuwse drijfjacht op wilde zwijnen door de Koninklijke familie en haar relaties. Een doorbraak die ongetwijfeld het einde inluidt van deze achterhaalde en zwaar bekritiseerde Oranjetraditie. Op die dag namelijk week het Hof zeer tegen haar zin af van het protocol dat al sinds Willem III bepaalt dat op de vrijdag voor kerst de grootste Hofjacht georganiseerd wordt. Uit angst voor de door De Faunabescherming geïnitieerde publiekscampagne werd de jacht op het allerlaatste moment een dag vervroegd. Dat lijkt onbelangrijk maar is voor het Hof niets minder dan een dramatische noodgreep. De Hofjacht wankelt. Tijd voor een tussenstand.

Overall in Europa neemt de druk op de jacht toe. In Engeland wordt de drijfjacht op vossen en herten hoogstwaarschijnlijk onder druk van de publieke opinie afgeschaft, hoewel de adel nog een laatste verwoede poging doet deze zeer dieronvriendelijke traditie te redderen. Het gekwelde Engelse koningshuis gaf via Prins Charles aan dat zelfs hij overweegt zijn passie voor de vossenjacht op te geven. In Frankrijk demonstreerden 250.000 jagers afgelopen maand tegen de inperking van hun jachtrechten op bijvoorbeeld wilde zwijnen. Hun mythe van het schadelijke zwijnenoverschot werd door de pers doorgeprikt: overall in Frankrijk zijn juist fokkerijen van wilde zwijnen ten behoeve van de jacht. Verweer van de jagers: 80% van die zwijnen exporteren we, onder meer naar Nederland! Maar juist in Nederland is de maatschappelijke weerstand tegen de plezierjacht uitgegroeid tot een niveau dat nergens anders in Europa bereikt is. Staatsbosbeheer besloot onlangs een verbod op de drijfjacht op wilde zwijnen in te stellen in al haar gebieden en het uitzetten van wilde zwijnen is wettelijk in ons land verboden. Drijvende kracht achter het nog steeds bestaan van de drijfjacht op wilde zwijnen is ons Koningshuis, in de traditie van Prins Hendrik die openlijk zwijnen voor de jacht uit Frankrijk importeerde en daarmee de bijnaam 'zwijnen Heintje' verwierf. Hare Majesteit zelf wendt nog steeds haar invloed aan om de drijfjacht overeind te houden en schroomt niet daartoe ministers persoonlijk instructies te verschaffen. Ministers die vervolgens, al of niet bewust, op basis van onjuiste onderzoeksgegevens leden van de Tweede kamer misleiden over de gronden waarop de afschotvergunningen aan het Hof verstrekt worden. Maar hoe meer de maatschappelijke druk toeneemt, hoe meer de houding van de Majesteit verstart. 'Royals buigen niet voor burgers', is de stellige opvatting van Koningin Beatrix

en in dierenwelzijnskwesties voelt de vorstin zich uitgedaagd. Het feit dat zij als beschermvrouwe van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren wordt aangesproken (door Bont voor Dieren) op haar gedrag als bontdraagster en op de actieve rol die de vorstin speelt in het bevorderen van de Hofjacht leidt kennelijk tot recalcitrantie. De verkramptheid waarmee de vorstin op de kritiek reageert, maakt duidelijk hoezeer ze erdoor geraakt wordt. Ze draagt steeds meer en steeds openlijker bont als was er sprake van een openlijke krachtmeting tussen haar en de onderdanen en in augustus 1996 riep ze de ministers Zalm en Van Aartsen persoonlijk op het matje om te eisen dat er op geen enkele wijze beperkingen zouden worden gesteld aan de Hofjacht. Terwijl kort daarvoor RVD directeur Eef Brouwers aan de pers gemeld had dat er een einde zou komen aan de plezierjacht in de Kroondomeinen. Ingrijpen van de Majesteit zorgde ervoor dat Brouwers zijn uitspraken binnen enkele dagen moest herroepen via een publicitaire U-bocht. Insiders aan het Hof wijzen erop dat de angst voor en woede over negatieve publiciteit rond het Koningshuis enorm zijn bij de Majesteit. Ze gelooft heilig in de onaanastbaarheid van de zeer soevereine positie die het Oranjehuis inneemt en heeft al menigmaal stampvoetend door Huis ten Bosch gelopen bij negatieve publiciteit rond jacht en bontgebruik.

Overstijgende belangen

Al jaren volgen Veluwse waarnemers van De Faunabescherming de bewegingen rond de Hofjacht. Zonder daarvoor publiciteit te zoeken, waardoor het gemakkelijk werd het protocol in kaart te brengen. De Hofjagers kenden alle bewegingen van de waarnemers van de Faunabescherming en omgekeerd. Er was sprake van een merkwaardig kat-en-muisspel waarbij slechts nu en dan sprake was van escalatie, bijvoorbeeld toen een van de jachtopzichters van Het

HOFJACHT ACTIES!

*Kaart van de
Midden-Veluwe met
de ligging van de
Kroondomeinen*

*De begraafplaats van
de huisdieren van de
Koninklijke familie
bij Paleis Het Loo
(foto: Rob Busser).*

Loo de vier banden van de auto van een toevallig aanwezige journalist doorprikte. Maar de man werd op heterdaad betrapt door één van onze bestuursleden, en de jagermeester van Hare Majesteit haastte zich de schade te vergoeden en schriftelijke excuses aan te bieden.

Het bestuur van De Faunabescherming (toen: Stichting Kritisch Faunabeheer) had besloten geen publiciteit te zoeken rond de Hofjacht zolang die jacht overduidelijk werd aangevoerd door de bejaarde Prins Bernhard. Het werd niet zinvol geacht een zo oude man in een zo oude traditie aan te vallen. Om die reden kreeg de Hofjacht geen prioriteit en beperkte De Faunabescherming zich tot het doen van waarnemingen en het in kaart brengen van gebruiken en posities.

Sympathisanten van De Faunabescherming aan het Hof waardeerden die houding en wezen erop dat Hare Majesteit een dierenvriendin is, die slechts wegens overstijgende belangen selectiviteit betracht in die dierenliefde. Zo eet de Majesteit elke woensdag vegetarisch en was ze ontroostbaar toen haar hondje stikte in een konijnenhol. De dierenbegrafplaats op Het Loo voorzien van aandoenlijke grafchriften herbergt paarden, honden en poezen waarvan de Oranjes veel gehouden moeten hebben.

Maar er is - in de terminologie van de Majesteit- soms sprake van overstijgende belangen. Het belang van de hermelijnen kroningsmantel is groter dan dat van de hermelijn. En het belang van het onderlinge uitnodigingsbeleid tussen Europese vorstenhuizen voor de zwijnendrijfjacht als ongedwongen vorm van socializing is groter dan dat van de zwijnen. Zelfs het belang van een smetteloos gazon bij Huis ten Bosch is groter dan dat van een koppeltje ganzen waar de prinsgemaal grote aardigheid in heeft, zoals Prins Claus tot zijn teleurstelling moest ervaren toen hij terugkwam van een bezoek aan Petersburg en zijn ganzen 'verdwenen' bleken. Het is jaren geleden dat Koningin Beatrix voor het laatst een Hofjacht bijwoonde en Prins Claus hing zijn geweer in de jaren tachtig aan de wilgen. In het boek 'Alleen voor jagers' van Rien Poortvliet werd het Koninklijk paar nog samen geportretteerd tijdens de jacht, maar het boek werd ijlings uit de handel genomen toen de natuurbescherming actieve belangstelling voor de jacht ontwikkelde. De nieuwe -gekuiste- uitgave heette 'Niet alleen voor jagers' en in deze editie was elke betrokkenheid van de vorstin bij de jacht verwijderd. Al in 1968 bij de laatste drijfjacht op korhoenders (inmiddels vrijwel uitgestorven) op het Kroondomein die de landelijke pers haalde, werd gevoeld dat het voor de lol doden van dieren het imago van het Koningshuis zou kunnen schaden. De enige openlijke betrokkenheid die de Majesteit zich veroorlooft is een buitenrit te paard met enkele secundanten tijdens de jaarlijkse Koninklijke wildschouw op de derde zaterdag van september op Het Loo. Op het moment dat de prinsen zich in koetsen in het jachtveld begeven, rijdt de Majesteit in een ander gedeelte van de Koninklijke houtvesterij paard. Toen ze echter in september 1995 door waarnemers van De Faunabescherming verrast werd en precies een jaar later op hetzelfde uur en dezelfde plaats door een fotojournalist van het Algemeen Dagblad, besloot ze voor 1997 voor het eerst af te zien van haar buitenrit tijdens de Koninklijke wildschouw. Hoewel Beatrix gruwet van het breken met tradities, begreep ze dat elke vorm van negatieve publiciteit rond de Hofjacht schadelijk zou kunnen uitpakken tijdens de behandeling van de Flora-en faunawet. Om die reden bleef elke zichtbare vorm van Koninklijke wild-

schouw achterwege. Waarnemers zagen slechts jachttegenstandster Prinses Margriet in een open calèche door het bos rijden en enkele van haar zeer jachtgezinde zonen in een oude legerjeep (de AA 25) door het terrein crossen. De eerste scheurtjes in het Hofjachtprotocol.

De Kloonprins

Veel royalty watchers wijzen erop dat Koningin Beatrix Prins Willem-Alexander opvoedt als een kloon van zichzelf. Hofpersoneel bevestigt dat beeld, zij het fluisterend. De Majesteit keurt de te dragen kleding van de Prins nog voordat hij die zelf gezien heeft, en stuurt met regelmaat kleding retour naar de sjeke winkels op de Haagsche Plaats met het eigenhandig geschreven label 'te modern'. Op Huis ten Bosch wordt Willem-Alexander door Hofpersoneel daarom wel gekscherend de 'Kloonprins' genoemd. Over haar invloed op de keuze van een huwelijkspartner voor PWA is inmiddels voldoende gepubliceerd om te zien dat ook in die zin het beeld van vergaande betrokkenheid klopt en ook met de hobby's van de Kroonprins bemoeit de vorstin zich zeer actief. Zij gruwet van het niet bij 'Royals' passende beeld van de 'fietsende monarchie' en maakt zich grote zorgen om het aanzien van het Huis van Oranje bij andere Europese vorstenhuizen. Om die reden bepaalde ze dat Prins Willem-Alexander de jachttraditie van de Oranjes diende voort te zetten om zo de uitwisseling van jachtinvitatie met andere Europese vorstenhuizen veilig te stellen. Eerst werd de Prins in de beginselen van de

Koningin Beatrix met escorte op haar buitenrit tijdens de jaarlijkse wildschouw in de Kroondomeinen (foto: Cerda Röttert).

jacht ingewijd in het Zeeuwse Kroondomein bij Kloosterzande waar hij leerde eenden en fazanten te schieten. Daarna mocht hij bij de leeftijdgenoot en jachtvriend van zijn grootvader, de zeer invloedrijke ex-havenbaron Van Beuningen uit Vierhouten ervaring opdoen met de drijfjacht op wilde zwijnen. Hoe invloedrijk Van Beuningen is wordt geïllustreerd in het landschap tussen Vierhouten en Elspeet. Tussen het sjeke buiten 'Noorderheide' van de Van Beuningens en het dorp Elspeet ligt het Elspeter bos. Omdat Van Beuningen vanuit zijn werkkamer op de vier kilometer verderop gelegen kerkklok in Elspeet wilde kunnen kijken, werd bepaald dat het Elspeterbos zodanig gekapt diende te worden dat dit vrije doorzicht behouden bleef. Het was in de aan deze Van Beuningen toebehorende Elspeter struiken (grenzend aan het Kroondomein) dat Willem Alexander in 1993 tijdens een zwijnendrijfjacht voor het eerst betrappt werd door waarnemers van De Faunabescherming en Dierenbescherming. De Prins moest met geweer en al over een twee meter hoog prikkeldraadhek klimmen om aan de in het gezelschap aanwezige fotografen en cameraman te ontsnappen. Aan de andere kant van het hek werd de Prins door een jachtopzichter van het Loo met een auto in veiligheid gebracht. Toen de Majesteit van deze

smadelijke aftocht hoorde, ontstak ze in grote woede en besloot ze tot een krachtmeting met 'die hinderlijke dierenbeschermers'. Ze bepaalde dat de Prins niet meer mocht jagen in de Espeterstruiken zolang daar geen 'Prinselijke overstap' aanwezig was als vluchtroute bij 'calamiteiten'. In allerijl werd een royaal klimrek geïnstalleerd door Van Beuningen, die de Oranjes ongaarne zou missen tijdens zijn drijfjachten. In november 1995 troffen waarnemers van De Faunabescherming een deelnemerslijst van de Hofjacht aan op het dashboard van een terreinauto van een jachttopzichter. Op de lijst prijken namen van onder meer de prinses Bernhard, Constantijn, Pieter Christiaan, Willem Alexander, de Duitse prins zur Lippe, en bestuurders van de BV Nederland onder wie Jhr. J. Kraayeveld van Hemert, Jhr. D.F.H. van Lennep, J.M. Schröder, Jhr. F.W. Loudon, P.B. Dorhout Mees en H.R.J. Graaf Zuijlen van Nijeveld.

De Prins verlegde zijn jachtactiviteiten meer en meer naar het veilige Kroondomein zelf, naar de uitdrukkelijke wens van zijn moeder. Op 22 december 1995 waren waarnemers van De Faunabescherming door insiders aan het Hof getipt over het feit dat Willem Alexander een Koninklijke drijfjacht op zwijnen zou aanvoeren. Het bestuur van De Faunabescherming had inmiddels besloten haar aanvankelijke terughoudendheid in publiciteit rond de Hofjacht te laten varen, omdat de Oranjes overduidelijk leken te kiezen voor voortzetting van de verfoeide traditie via een nieuwe generatie van Hofjagers. Toen de Prins en zijn jachtgezelschap de lunch gebruikten in het (tegen opdringerige zwijnen) omrasterde Boshuis aan de Boshuisweg in Gortel, posteerden waarnemers van De Faunabescherming en enkele journalisten zich bij de enige twee toegangshekken tot het Boshuis. Er ontstond paniek bij de beveiligers van het Koninklijk huis en diplomatieke dienst, omdat er geen mogelijkheid voor de Kroonprins was om ongezien te ontsnappen. Om die reden werd gekozen voor een wel zeer opmerkelijke afleidingsstrategie. Er werd met auto's ingereeden op alle aanwezigen die camera's droegen op een zodanige manier dat het hanteren van de camera's levensgevaarlijk zou zijn. In de commotie die daarop ontstond ontsnapte de Kroonprins weggedoken onder een

De 'prinselijke overstap' in de Espeterstruiken.

Het Boshuis aan de Boshuisweg in Gortel (foto's: Rob Busser).

jachthoed op de bijrijdersplaats van een nassaublauwe BMW stationcar. Uit rancune, en om het verdere ongestoorde verloop van de Hofjacht veilig te stellen riep het beveiligingspersoneel de Eperpolitie op, en werden een journalist en een waarnemer van De Faunabescherming gearresteerd wegens poging 'tot openlijke geweldpleging of zelfs doodslag'. Beide mannen werden als criminelen afgevoerd, vastgehouden en ondervraagd op het politiebureau waar al snel bleek dat de verdachtmakingen op niets gebaseerd waren. Vanzelfsprekend kwam het -ondanks de zeer zware beschuldigingen- niet tot een veroordeling. De zaak werd zelfs niet voor de rechter gebracht tot grote woede van betrokkenen die daarmee de kans op eerherstel onthouden werd. En omdat er sprake was van een overmacht aan beëdigd beveiligingspersoneel tegenover een handjevol Faunabeschermers, liep de zaak -ook voor de Hofbeveiligers- met een sissers af.

Feind hört mit!

Vanaf de 'confrontatie' in 1995 werd de sfeer in snel tempo grimmiger tijdens de Hofjachten. De beveiligingsmaatregelen werden opgevoerd tot anti-terreurniveau. Tegenover de gemiddeld tien waarnemers van De Faunabescherming werden tientallen beveiligers, parkwachters, marechaussees en

dienaren van de regiopolitie ingezet met een overmacht aan materieel. Variërend van terreinauto's, politie-auto's, terreinmotoren en een vliegtuig tot peilwagens van de radiocontroledienst. Niet alleen om het mobilfoon- en mobiele telefoonverkeer van de waarnemers af te luisteren, maar ook om de positie van de waarnemers voortdurend 'uit te peilen' op basis van het signaal dat elke GSM telefoon uitzendt, ook wanneer er niet mee gebeld wordt. Informanten durven geen telefonisch contact meer te leggen met De Faunabescherming omdat ze de indruk hebben dat

Faunabeschermers krijgen bij hun waarnemingen tijdens de Hofjacht voortdu- rend gezelschap van politie, marechaussee of parkwachters (foto: Harry Voss).

de gesprekken worden afgeluisterd en ze vrezen voor hun baan. Daarnaast wordt aan elke waarnemer of journalist een vaste ploeg begeleiders gekoppeld die de gehele dag aan de betreffende persoon blijft 'kleven'.

Waarnemers worden achtervolgd tot aan hun woning, journalisten tot op de snelweg tot duidelijk is dat ze naar huis of hun redactie gaan.

Honderdduizenden guldens belastinggeld verspillen aan de achterhaalde hobby van een handjevol elitaire jagers, dat is vragen om moeilijkheden in een democratisch land zou men denken. De kamervragen die naar aanleiding van de jacht gesteld werden door Remi Poppe (SP) en Marijke Vos (Groenlinks) werden echter op nietszeggende wijze beantwoord. Of niet helemaal. Veelzeggend was het feit dat minister Van Aartsen onderzoeksgegevens verdraaide om de kamer gerust te stellen over de verleende afschotvergunning. De vergunning zou zijn gebaseerd op een wetenschappelijk draagkrachtmodel voor het Kroondomein, vervaardigd door de IBN/DLO onderzoekers Groot Bruinderink en Hazebroek.

Uit het onderzoek zou blijken dat er reden was om jaarlijks honderden zwijnen in de Kroondomeinen af te schieten. Wat de minister echter tegenover de kamer verzweeg was het feit dat het onderzoek was verricht in het zuidelijk deel van het Kroondomein waarin niet wordt bijgevoerd en waar geen drijfjachten plaatsvinden. In het Noor-

delijk deel van het park waar de drijfjachten plaatsvinden en waar wel wordt bijgevoerd door het uitstrooien van maïs en door de aanleg van voerakkers met breedbladige grassoorten om de populatie kunstmatig hoog te krijgen (kanonnenvlees!) geldt het ontwikkelde draagkrachtmodel niet, volgens Groot Bruinderink zelf!

Toen de kamer vervolgens vroeg om inzage in de onderzoeksgegevens liet de minister weten dat het onderzoek nog niet voltooid was en dat de onderzoeksgegevens sowieso niet voor publicatie bedoeld waren. Geconfronteerd met zoveel ondemocratische vormen van overheidsobstructie besloot De Faunabescherming het grote publiek te betrekken bij wat zich tijdens de Hofjacht afspeelt. Een eerste mogelijkheid daartoe werd gevonden in plaatsing van paginagrote advertenties in de landelijke dagbladen gevolgd door publicatie van alle gegevens rond de Hofjachtfinale die voor 19 december 1997 op het programma stond. Nieuwe Revu publiceerde routekaartjes en het jachtprogramma van die dag en riep haar lezers op van nabij getuige te zijn van de Hofjacht in de 'Nationale Hofjacht Excursie'. De pers reageerde massaal en bij het Hof sloeg voor het eerst echte paniek toe. Het doorgaan van de Hofjacht op 19 december zou een blamage voor het Hof vormen met zoveel te verwachten pottekijkers, afgelasting van de traditionele Hofjachtfinale zou een knieval voor De Faunabescherming betekenen. Tijdens overleg op hoog niveau waarbij Kroonprins en Majesteit betrokken waren, werd in het diepste geheim besloten de Hofjachtfinale een dag te vervroegen naar donderdag 18 december. Met alle gevolgen van

dien voor de overvolle agenda's van Oranjes, adel en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, temeer daar de jaarlijkse grote Van Beuningenjacht in de Elspeterstruiken als opwarmertje op woensdag 17 december gepland stond en jachtpartijen op dit niveau nimmer op achtereenvolgende dagen georganiseerd worden. Door tips van Hofpersoneel dat daartoe ingewikkelde omwegen bewandelde, was De Faunabescherming op het laatste moment op de hoogte gebracht van de buiging en strategiewijziging, waardoor de televisieploegen van Vara Middageditie, KRO Netwerk, Wereldomroep (Studio NL), Duitse televisie en vertegenwoordigers van landelijke en regionale radio en dagbladen tijdig geïnformeerd konden worden met als gevolg dat het evenement een mediacoverage kreeg vergelijkbaar met prinsjesdag. De Hofjagers begaven zich weliswaar in het veld, maar geschoten werd er nauwelijks uit angst voor negatieve publiciteit. Het machtsvertoon van beveiligingsdiensten was opnieuw groot maar dit keer niet anders te beschouwen dan als het afreageren van een gevoelige nederlaag. Bij het ter perse gaan van deze Argus meldden onze tipgevers dat de slag hard is aangekomen ten paleize. Er wordt overwogen af te stappen van de traditionele jachtvrijdagen om het de waarnemers en de pers moeilijker te maken de activiteiten te volgen. Er is een intern onderzoek gestart naar 'lekken', waaruit blijkt dat men zich heel wel realiseert dat het veranderen van jachtdag nauwelijks effect zal hebben zolang De Faunabescherming steeds wordt geïnformeerd.

Er wordt zelfs overwogen om de drijfjachten in de Kroondomeinen af te schaffen en de Prins zich te laten beperken tot jachtactiviteiten in het buitenland (onder meer Hongarije) en op binnenlandse locaties die publicitair minder risico's met zich mee zouden brengen. Hoe het ook zij, het Hof voelt zich door alle publiciteit naar aanleiding van acties van De Faunabescherming in grote verlegenheid gebracht en geeft aan de kritiek niet langer te kunnen en zullen negeren. Voor het komende Hofjachtseizoen (15 september - 25 december) zal De Faunabescherming haar activiteiten verder opvoeren. We kunnen in dat kader nog extra waarnemers gebruiken op de Veluwe, in Zeeland en in Overijssel. We zien uit naar de reacties...

F&F-WET EN PvdA

Bij de behandeling van de Flora- en faunawet in de Tweede Kamer stemde de PvdA onlangs vóór handhaving van de benuttings- (oogst-, plezier-, hobby-) jacht op een aantal diersoorten en aldus vóór het zonder noodzaak doodschieten van anderhalf miljoen hazen, eenden, duiven, fazanten en konijnen per jaar. Dat stemgedrag was *in strijd* met het verkiezingsprogramma van de PvdA, dat de jachtpraktijk juist wil afschaffen, en in strijd met de wens van de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking. In PRO-Binnenhof (het voorlichtingsblad van de PvdA-fractie) en recentelijk weer op de jaarvergadering van de Dierenbescherming, verdedigde fractievoerder Willy Swildens dat stemgedrag met als argument, dat men op deze manier de VVD meekreeg om de wet en een aantal verbeteringen aangenomen te krijgen en in de hoop, dat de Eerste Kamer met zijn CDA-VVD meerderheid de wet niet verwerpt. Het betoog van de woordvoerder is weinig principieel en overtuigt niet, want verbeteringen in de wet waren ook zonder deze koe-handel mogelijk geweest. Ook moet ik nog zien, dat de VVD een goede wet afstemt *tegen* de wens van veel van zijn leden in, die behalve van de VVD óók lid zijn van Natuurmonumenten en van Dieren-, Vogel- en/of Faunabescherming. Erger nog is dat de PvdA-fractie *tegen* een aantal goede amendementen stemde, die waren ingediend door onder andere coalitiegenoot D'66 en door GroenLinks en die onder meer beoogden: Een verbod op jagen in broed- en zoogtijd; een verbod op

jagen met lokvogels en knuppels (voor het doodslaan van jonge vosjes), een verbod op de zeer wrede drijfjacht op wilde zwijnen, een verbod op oogstjacht in de Nationale Parken en in de gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur, de afschaffing van het verschijnsel 'gastjagers' (de bron van commerciële ganzenjacht door buitenlanders) en vóór de oprichting van provinciale faunabeleidsorganen. Voor dit stemgedrag van de PvdA is geen rechtvaardiging en het resultaat is dan ook teleurstellend: Een slechte wet, die de huidige wanpraktijk continueert. Ik ben in dit opzicht nogal teleurgesteld in mijn partij en met mij diverse anderen die ik sprak. Als de Eerste Kamer deze wet verwerpt, is dat helemaal geen ramp, want dan starten we met een nieuwe kamer en mogelijk met een nieuwe bewindspersoon!

Partijcongres

Bovenstaande tekst zond ik aan de PRO-redactie ter plaatsing in het blad, maar men nam de tekst helaas niet op. Gelukkig heeft het partijcongres van 16/17 januari jl. zich gerevancheerd. In het verkiezingsprogramma 1998-2002 is op voorstel van diverse afdelingen en van de landelijke milieugroep alsnog een passage toegevoegd, die luidt: 'In het wild levende zoogdieren en vogels zijn gemeenschappelijk bezit en mogen alleen worden geschoten en bestreden bij ernstige schade, die niet op andere wijze is te verhelpen. De zogenaamde benuttings-, oogst- en plezierjacht wordt afgeschaft'. Een dergelijke passage stond al in het vorige programma en het partijbestuur ging ook nu akkoord met toevoeging. Eén afdeling stelde voor aan de passage nog een tweede toevoegen, met de tekst: 'Dat

geldt ook voor de Koninklijke Houtvesterijen (de Kroondomeinen) en voor leden van het Koninklijk Huis'. Tegen die toevoeging verzette het partijbestuur zich met het argument dat de passage overbodig is, want leden van het koningshuis worden geacht zich aan alle algemeen geldende regels en afspraken te houden. Maar gezien de deining, die de jacht in het Kroondomein verleden jaar veroorzaakte, nam het congres bij meerderheid van stemmen ook de tweede passage aan. Hoera!!

A.J. Cnoop Koopmans

MINDER VLEES ALS GEZONDE TREND

Minder vlees eten; het is een gezonde trend die bijdraagt aan minder dierenleed, minder milieuvervuiling en, mondiaal, een eerlijker voedselverdeling. Het menu zonder vlees kent een stijgende belangstelling. Gezonder eten zonder verantwoordelijk te zijn voor de bio-industrie, de mestberg en een mondiaal geslept met voedergrassen spreekt vooral de beter opgeleide lagen van de bevolking aan. Gekke-koeienziekte, varkenspest en andere dierziektes gaven deze ontwikkeling een belangrijke impuls. De Nederlandse Vegetariërsbond is een belangrijke vraagbaak voor consumenten die de stap naar een gezond menu met minder vlees overwegen. De vereniging informeert consumenten en behartigt de consumentenbelangen bij levensmiddelenindustrie en horeca-bedrijfsleven.

Iedere twee maanden informeert de NVB belangstellenden met het tijdschrift 'Leven & Laten Leven'. Dit tijdschrift bevat behalve een groot aantal smakelijke recepten, achtergrondartikelen over dier en dierenwelzijn en voeding in relatie tot natuur en milieu. Voor een gratis informatiepakket met proefnummer kunt u bellen naar de NVB in Hilversum, telefoon (035) 683 47 96.

HEFFIES

Nominatie voor de stopper- campagne

Op maandag 12 januari jl. vond in het Maastrichtse theater de prijsuitreiking van de Heffies 1997 plaats. De Heffie is een Rotterdamse reclameprijs. Er waren vier Heffies te 'verdienen' namelijk: de Publieks-Heffie, de Radio-Heffie, de TV-Heffie en de Vakprijs Rotterdamse Heffie. Uit de vele inzendingen die door het Rotterdamse publiek voor de Publieks-Heffie waren ingezonden werden er vijf genomineerd, waaronder de stoppercampagne (Gezocht: beschermvrouwe/beschermheer) van De Faunabescherming. Onder grote belangstelling ontving De Faunabescherming de nominatie uit handen van Jan Prins van het Rotterdams Dagblad. Uiteindelijk ging de Publieksprijs naar de campagne voor de nieuwe Rotterdamse Straatkrant. De Faunabescherming is blij met deze nominatie. De stoppercampagne heeft daarvoor extra publiciteit gehad. De campagne, ontwikkeld door Niko Koffeman (tekst); Rob Busser (ontwerp) en Geurt Besselink (fotografie), heeft overigens veel donateurs 'opgeleverd' uit Rotterdam en omgeving.

Konikpaarden in de Oostvaardersplassen (foto: Rob Busser).

A.J. Cnoop Koopmans

OVER GEINTRODU

In opdracht van het Ministerie van LNV bereidt de vakgroep Toegepaste Filosofie van de Landbouwniversiteit Wageningen een wetenschappelijk rapport voor over het onderwerp 'ethiek bij geïntroduceerde dieren'. Op 28 januari 1998 hield de vakgroep in dit kader een workshop over de achtergronden en ethische beweegredenen bij beleidskeuzes rond het uitzetten van dieren in natuurterreinen. Voor de workshop waren ongeveer veertig personen en instellingen uitgenodigd.

Schotse Hooglanders in de Veluwezoom (foto: Rob Busser).

Onder de aanwezigen bij de workshop 'ethiek bij geïntroduceerde dieren' waren vogels van diverse pluimage, onder meer de directie Staatsbosbeheer, terreinbeheerders van de Oostvaardersplassen en van de Slikken van Flakkee, het Drents Landschap, de Raad voor de Dieraangelegenheden, beleidsambtenaren van de provincie Flevoland, leden en vertegenwoordigers van de Fauna-bescherming, de Vereniging Veluws Hert, het Otterstation Leeuwarden, de Vlinderstichting, de Vereniging Das en Boom en Stichting de Ark. Uitgenodigd, maar helaas niet aanwezig waren Natuurmonumenten, Dierenbescherming, KNJV en leden van de Tweede Kamer. De discussie was in het bijzonder

gericht op het beleid ten aanzien van geïntroduceerde grote grazers en dan vooral van populaties van paarden en runderen, die grotendeels in het terrein aan hun lot worden overgelaten. Voorbeelden hiervan zijn de Konikpaarden en de Heckrunderen in de Oostvaardersplassen, de Schotse Hooglanders op de Veluwezoom en de Heckrunderen op de Slikken van Flakkee. Deze populaties vormen een soort tussencategorie tussen gehouden dieren en wilde fauna. Ethische vragen rijzen bij het beheer: Mag men de dieren geheel aan hun lot overlaten? Moet men bij problemen maatregelen nemen en, zo ja, over welke problemen hebben we het dan en welke maatregelen zou men mogen of moeten nemen?

Filosofisch

In een boeiende inleiding gaf dr J. Keulartz van de vakgroep Toegepaste Filosofie een overzicht van de buitenlandse literatuur op het gebied van dieren- en milieu-ethiek. Hij schetste de controverse tussen natuurbeschermers en dierenbeschermers: de eersten willen bij problemen met de dieren zo min mogelijk ingrijpen; de laatsten zijn voorstanders van zorgplicht voor individuele dieren op grond van de menselijke verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de introductie. Op verhelderende wijze relativeerde de heer Keulartz de begrippen natuur en cultuur, tam en verwilderd, terughoudendheid met ingrijpen en doelbewuste beïnvloeding.

uitgezette paarden en runderen, die men bewust in het terrein laat verwilderen, ethisch gezien hetzelfde of juist anders behandelen dan de allang in het wild levende herten en reeën? Een deel van de aanwezigen antwoordde: 'Anders', een ander deel: 'Hetzelfde'. Ik koos voor het laatste. Dat betekent: niet ingrijpen bij gezwollen, grote wonden, geboorteproblemen, onderlinge vechtpartijen, gebroken poten, sterke vermagering, kreupele en oude of stervende dieren. Naar ik begreep handelt onder andere het Staatsbosbeheer een dergelijk uitgangspunt bij het beheer van de Oostvaardersplassen. Dat verheugt mij en verdient ondersteuning.

nen en kevers? Volgens de wettekst wèl. En wat is nu precies 'hulpbehoevend' en welke zorg is 'nodig'? Omvat het ook het vangen en naar de dierenarts brengen van een ziek of verouderd dier of het doden van een niet te vervoeren 'crepeergeval'?

Onzinnig

Het is mijns inziens een ondoordachte, onbruikbare en onzinnige bepaling, die beter buiten toepassing kan blijven en te zijner tijd kan worden geschrapt. Bij de parlementaire behandeling is er amper aandacht aan geschonken en voorzover ik weet is er nadien nog nooit procesverbaal voor opgemaakt, hoewel de wet op overtreding van art 36 lid 3

ETHIEK BIJ CEERDE DIEREN

Bijna steeds is er sprake van 'meer' of 'minder' en niet zozeer van het 'één' of het 'ander'. Kortom: een zeer filosofisch betoog.

Anders of hetzelfde

De aanwezigen vonden over het algemeen dat men bij dieren, die met een concreet zakelijk of commercieel doel zijn uitgezet, te maken heeft met gehouden dieren, waarvoor een morele maar ook wettelijke zorgplicht bestaat. Ze dienen voor de fok, de handel of voor ondersteuning van het terreinbeheer. Er is sprake van een eigenaar die bezitsdaden verricht en er is een of andere vorm van periodieke bemoeienis (bijvoorbeeld geregelde controle door een dierenarts, eens per jaar bijeendrijven, inenten, hoeven kappen, enz.). Wel zouden daarbij ook een soort 'nee, tenzij' regels moeten gelden: Alleen ingrijpen als daar een concrete reden of speciale verantwoordelijkheid voor bestaat. Voor dieren, die zijn uitgezet zonder concreet doel maar met de algemene bedoeling het ecosysteem te verrijken of te completeren, ligt dat anders. De meningen en argumenten van de aanwezigen verschilden hierover sterk. Dat bleek al bij de kernvraag die ons werd voorgelegd: Moet men

Individuele zorgplicht

Ook de individuele zorgplicht voor geheel in het wild levende dieren kwam ter sprake. In de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (1992) is een bepaling opgenomen die luidt: 'Een ieder is verplicht hulpbehoevende dieren de nodige zorg te verlenen' (art 36 lid 3). Deze bepaling is ook van toepassing verklaard op niet-gehouden dieren (aldus art 1 lid 1) en dat is een vreemde zaak, want de hele wet gaat alleen over gehouden dieren zoals huisdieren en landbouwdieren. Er is geen enkele reden in deze wet de plicht tot zorgverlening uit te breiden tot wilde fauna, die immers is onderworpen aan andere wetten, zoals de aanstaande Flora- en faunawet. Bovendien is de bepaling uitermate ruim en algemeen geformuleerd. De zorgplicht rust op 'een ieder', dus niet alleen op de terreineigenaar, maar ook op een passerende wandelaar en op thuiszitters! Strikt genomen moet iedereen er 's winters op uit om hongerende dieren voedsel te gaan brengen en in het voorjaar voor nestgelegenheid te gaan zorgen voor dieren, die daar gebrek aan hebben. Hoe ver zou je hiermee moeten gaan? Geldt het bijvoorbeeld ook voor hulpbehoevende spin-

(dus bij het nalaten van zorgverlening) hechtenis van ten hoogste zes maanden of een flinke geldboete heeft gesteld. Ook voor de ethische aspecten van het beleid betreffende uitgezette dieren hebben we aan de bepaling niet veel. In een volgend artikel hoop ik op de problematiek rond de positie, het beleid en de aanpak van uitgezette dieren en van in het wild levende grote grazers (zowel paarden en runderen als herten en reeën) nog wat uitvoeriger in te gaan.

Naschrift van de redactie

De auteur van dit artikel snijdt een boeiend onderwerp aan: Hoe moeten we omgaan met uitgezette, geherintroduceerde (of uitheemse) dieren? De discussie spitst zich hierbij vooral toe op de 'grote grazers'. Uit bovenstaande artikel blijkt dat de meningen over onze 'zorgplicht' jegens deze dieren verdeeld zijn. De redactie van Argus is, evenals de auteur van dit artikel, erg geïnteresseerd in de mening van haar lezers over dit onderwerp. Wilt u naar aanleiding van dit artikel reageren, dan nodigen wij u daartoe graag uit. Reacties kunt u richten aan de redactie.

JAGERS EN STROPERs, EEN POT NAT?

Wat voor mensen zijn jagers eigenlijk? Want ik zit er maar mee dat ik ze niet alleen niet begrijp, maar als ik diep in mijn binnenste kijk, ze zelfs verafschuw. En dat is heel wat voor iemand die in het algemeen behoorlijk tolerant is en eigenlijk helemaal niemand wil verafschuwen. Het moet u wat zeggen als ik toegeef dat zelfs mijn vrouw mij vaak veel te tolerant vindt. En gelijk heeft ze. Dat gold ook bij de opvoeding van onze kinderen. Wanneer ze niet in de pas liepen en eigenlijk een hengst verdienden, wilde ik eerst nog wel even nadenken over het goede in hun houding. Ook voor alle mogelijke andere lieden kan ik veel begrip opbrengen als ze met hun beroep, in de politiek, voor de TV, in de kunst en cultuur enz. kakelbonte sofprestaties leveren. Terwijl ik zie dat anderen daarvan hevig geïrriteerd raken, op barricaden klimmen om hun kritiek onder woorden te brengen of, zelfs tot misselijk makend toe, hun humeur volledig laten bederven, tracht ik in veel gevallen te relativiseren. Kortom, je moet het op deze wereld al heel bont maken, wil je mijn stekels overeind krijgen. En als die rechtop staan is het meestel nog niet eens van boosheid maar veeleer van ongeloof of afschuw en, laat ik het maar bekennen, nog vaker van angst. Maar als ik een jager zie, ja hoor, dan is het zover. Waarom heeft niet iedereen dat? Want de meeste mensen zijn toch vredelievend en hebben respect voor het leven van mens en dier? Of ligt dat specifiek aan die paar jeugdervaringen die ik beiden toevallig enkele maanden na elkaar opdeed.

Ik moet ongeveer een jaar of tien geweest zijn toen ik voor het eerst met jagen geconfronteerd werd. Op de heuvels van de Jeugdherberg in Arnhem ontmoette ik een manke stroper waarmee ik een paar uur meeliiep op konijnenjacht. Enkele maanden later sloeg ik bij hetzelfde tijdsverdrijf een tiental jagers gade. In beide gevallen was ik erdoor geschokt dat mensen zomaar levens van onschuldige dieren konden vernietigen. Hoewel ik de volgende dag met succes (op één na) al de strikken weghaalde, klampte ik mij, voor wat de stropers betreft, toen vast aan zijn uitleg dat hij anders onvoldoende eten voor zijn gezin bijeen kon brengen. Dat begrip kon ik niet opbrengen voor de jagers die in het geheel geen hulp-behoevende indruk maakten en, telkens als er weer opnieuw een konijn over de kop sloeg, zich slechts met veel misbaar beroemden op hun wel gemikte schoten. Het zou nog jaren duren voordat ik vernam wat het onderscheid tussen stropers en jagers behoorde in te houden. En het zou nog veel meer jaren duren voordat toentertijd in mijn bijzijn, in een discussie met jagers, het onderwerp 'stropers' aan de orde kwam. Ik verbaasde me erover hoe de jagers zich van 'dat gespuis' distantiëerden. Jagers en stropers, zo vernam ik, stonden in opvatting en doelstellingen lijnrecht tegenover elkaar. Jagers hielden juist toezicht op stroperijen en maakten daarmee, bij constatering daarvan, korte metten. Toen ik in het midden bracht dat ik eigenlijk vond dat jagers gewoon stropers waren met een papiertje op zak, kreeg ik de

wind van voren dat ik er even spijt van had dat ik m'n kogelvrije vest niet had aangehouden. Toch durfde ik nog te berde te brengen dat ik nog wel eens wilde zien of de heren niet zouden gaan stropen als hun papiertje ooit zou worden ingetrokken. Daarop kreeg ik een lawine motieven over me heen waarom dat nooit en te nimmer zou gebeuren. Hoe durfde ik dergelijke insinuaties uit te spreken. Ik boog het hoofd voor zoveel tegenspraak. Ik kroop in mijn schulp. Zin in verontschuldigen had ik vooralsnog niet. Maar het einde van het liedje was toch dat ik 's avonds laat voor het naar bed gaan mijn gebedje opzegde waarbij ik mijn excuses aanbod voor alle laster en beledigingen die ik wellicht onterecht zoveel onschuldigen in het gelaat had geslingerd. Dat was jaren geleden. Maar oh, barmhartigheid, de lucht is voor mij weer geheel opgeklaard. Want niet de eerste de beste jager heeft onlangs mijn frustraties weggenomen. Jonkheer meester drs. C.L.M. de Quay voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging sprak in hoogst eigen persoon. Hij stelde ons, als voorzitter van zijn club, publiekelijk in het vooruitzicht dat ze er ook niet te beroerd voor zijn om nieuwe wetten aan de laars te lappen en te gaan stropen als de overheid te streng voor hen zou worden. Je zal maar een voorzitter hebben die zulke uitspraken in het openbaar doet, dacht ik nog. En toen diezelfde man onlangs nog eens vol trots aan de pers meedeelde hoe fanatiek hij vroeger als jongen al stroopte en

strikken zette, gingen mijn gedachten weer terug naar mijn jeugd toen ik bij het weghalen van die strikken bij één ervan te laat kwam. Dicht tegen de, na een lange doodstrijd gewurgde, konijnenmoeder lagen vijf hulpeloze nog levende jongen. Wekenlang daarna controleerde ik iedere dag na school de berg onder de jeugdherberg op strikken en bracht ik thuis in een hok vijf konijntjes groot. Jagers of stropers. Hebben ze het nu dan inmiddels zelf toegegeven? Is het eigenlijk allemaal één pot nat? Voor die kleine groep jagende medemensen, van aanmerkelijk minder dan 1% van onze bevolking, zal beter omlijnd bepaald moeten worden wat een mens met een dier mag doen. Gezond verstand zou daarvoor kunnen volstaan. Maar omdat blijkt dat niet iedereen daarover beschikt is het nodig dat mensen door wetten en regels voor anderen beschermd worden. Omdat ook dieren pijn kunnen lijden en angsten kennen, is mijn mening dat we evenzeer de plicht hebben om dieren in de toekomst verdergaand te beschermen met het toekennen van rechten die ze, helaas ook in de nieuwe wetgeving, nog steeds ontberen. Als het ooit zover komt hoef ik tenminste geen medemensen meer te verafschuwen die, onder het mom van allerhande goede daden, het voor mij zo verwerpelijke 'dierplezier-vertier' bedrijven dat ze nu nog steeds vrijelijk kunnen uitoefenen.

Bob Hagen

DE BUIT VAN VOS(S)

Het Provinciaal Waterleidingbedrijf van Noord-Holland (PWN) heeft naar aanleiding van een video-experiment aangetoond dat schapen heel goed in staat zijn vossen bij hun lammen weg te jagen. Alweer een fabeltje uit de wereld.

'Een ongelooflijke misgreep, een typisch voorbeeld van vriendjespolitiek' noemt Wouter van Dieren, directeur van het Instituut voor Milieu- en Systeemanalyse in het Algemeen Dagblad van 12 januari jl. de benoeming van twee jachtvrienden namelijk Hans Wiegel en Elco Brinkman in de raad van toezicht bij Staatsbosbeheer. Iets om met Argus-ogen te volgen.

Kroonprins Willem-Alexander is gekozen als lid van het Internationaal Olympisch Comité IOC. Zal de Jacht nu ook een Olympische sport gaan worden?

In Lemele (Ov) is een jager aangehouden die bezig was roofvogels te vangen. Hij had een levende lokduif en aas in een vangkooi gestopt.

Op het PvdA-congres van half januari is na veel 'gelobby' een amendement aangenomen, waarin leden van het Koninklijk Huis wordt verboden voor hun plezier te gaan jagen in de Kroon-domeinen. Zullen ze het in de toekomst dan tegen hun plezier in moeten gaan doen?

Rond Nijkerk en Markelo zijn er dierenbeschermers opgestaan die de uitwassen van de jacht in deze streek niet meer pikken. De Fauna-bescherming is erg geïnteresseerd in plaatselijke groepen, die dit soort activiteiten ondernemen. Stuur alstublieft krantenartikelen over deze zaken naar het redactie-adres van onze Knipselkrant: Harry Voss, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

Aangetroffen kort na de laatste Hofjacht. Kunst of een modern schietscherf? Wie het weet mag het zeggen (foto: Geurt Besselink).

Hobbyboer Klaas Menger uit Olderberkoop zet 's avonds en 's nachts Radio 3 aan om de vossen van zijn erf te houden. Als hij een nacht de radio niet aan zet 'slaan de vossen' weer toe. Vraag je je afhebben honden soms ook een hekel aan Radio 3!

Volgens de Algemene inspectiedienst (AID) is het aantal overtreders van de Jacht en Vogelwet in de eerste helft van 1997 sterk gestegen. In de eerste helft van 1997 werden al meer gedode roofvogels gemeld dan in heel 1996!

Actievoerders uit Heerhugowaard hebben 1500 handtekeningen ingezameld en zijn bezig met een zwartboek over de jacht in de bebouwde kom. Zij ergeren zich aan de jacht in dit gebied omdat het volgens de werkgroep 'helemaal niet nodig is'. De handtekeningen zijn begin dit jaar aangeboden aan burgermeester Vermeer en aan de provincie. 'Jagers denken dat ze boven de wet staan' luidt de aanklacht. Goed dat mensen dit soort acties ondernemen!

D'66 heeft Bob van den Bos op plaats 24 gezet. Bij de huidige neergang van deze partij is dit geen plaats om weer terug te keren in de Tweede Kamer. Jammer voor Bob maar zeker ook voor de dieren. Als u 6 mei op D'66 gaat stemmen, denk dan eens aan dierenvriend Bob van den Bos, nummer 24 op de lijst.

Maria Quist, van de Werkgroep Roofvogels Nederland, kreeg onlangs een dode vos op de deurmat met een anonieme brief, waarin duidelijk werd gemaakt dat men niet gediend is van haar activiteiten.

ZWIJNTJE

Het was weer zo'n dag als vele in november. Dagen achtereenvolgend had de zon zich niet laten zien. De temperatuur was rond het vriespunt en het was nevelig. Om eens op andere gedachten te komen besloot ik een boswandeling te maken. Op de parkeerplaats aangekomen stonden er enkele auto's. De meeste wandelaars keerden gelukkig alweer huiswaarts. Met de verrekijker om de nek wandelde ik het bos in. Ik bleef eerst netjes op de doorgaande openbare grindweg want in deze tijd van het jaar is het bos voor publiek gesloten. Na 15 september gaat alles achter slot en grendel want de bronst van de edelherten moet in alle rust verlopen. Na de bronsttijd blijft het dicht want ook de jagers worden liever niet gestoord bij de drijfjachten op 'hun' wilde zwijnen.

Na een paar kilometer verlaat ik het grindpad en struin eerst door een open eikenbos, steek een pad over en kom in dicht dennenbos waar ik voorzichtig de wissels van de zwijnen volg. Uiteindelijk kom ik uit bij een 'wildwei'. Het is vier uur en het begint al wat donkerder te worden. Op de wei is geen dier te bekennen en ik steek daarom over om weer een open eikenbos in te gaan. Hier kan ik ongezien lopen want er zijn geen paden in buurt waar de jachttopziener met zijn jeep kan rijden. Na vele kilometers lopen zie ik aan het einde van het eikenbos op een kale heuvel een reegeit staan. Terwijl ik naar het dier sta te kijken zie ik tot mijn verbazing een klein wild zwijntje op z'n twintig meter afstand. Hij heeft niets in de gaten als ik me voorzichtig achter een boom verschuil. Het jonge zwijntje ziet er niet

uit. Het heeft een onverzorgde wintervacht. Plukken haar op de rug en opzij steken tussen kortere haren uit. Terwijl het zwijntje mijn richting op loopt kan ik hem goed bekijken. Hij heeft de kop omlaag hangen en maakt een terneergeslagen indruk. De rest van zijn familie is in geen velden of wegen te zien. Is het zwijntje achterop geraakt of is het ziek? Heeft hij als enig overlevende een drijfjacht doorstaan en verkeert het in een shock-toestand? Het zijn vragen die boven komen als ik naar het dierje kijk dat nog steeds in mijn richting loopt. Het wroet niet in de grond, zoals je zou verwachten, en het kijkt niet op of om, maar slentert langzaam voort. Wellicht weet het zelf niet eens waar het naar toe wil. De wind is niet erg gunstig en het jonge zwijntje ruikt iets onbekends. Het blijft staan en steekt zijn neus in

de wind. Snuift hoorbaar de lucht op en iaat z'n kop weer zakken. Met de kop omlaag staat het even te kijken, alsof het aan het nadenken is wat nou precies die lucht ook al weer was. Blijkbaar wil het hem niet te binnen schieten want nogmaals gaat de kop in de wind, het snuift en laat de kop weer hangen. Het weet het niet meer en sjokt verder totdat er een kleine boom over de wissel ligt. Zijn poten zijn te kort om er gemakkelijk overheen te stappen. Met de buik schurend over de boomstam komt het diertje aan de andere kant. Het is nu nog maar enkele meters bij mij vandaan. Ik hou mijn adem in want het jonge zwijntje komt recht op de boom af waar ik achter sta. Een paar tellen later staat het naast mij op 10 centimeter van mijn schoenen. Blijkbaar ruikt hij iets vreemds want hij steekt, terwijl het naast

me staat, zijn neus in de grond om te ruiken of er zich daar wat lekkers bevindt. De bladeren ritselen en de gedachte komt in mij op om hem even te aaien want als ik door de knieën zou gaan kan ik aanraken. Ik doe het niet want dan zal hij zeker schrikken en valt hij misschien door de schrik dood neer. Het zwijntje vindt in de bosbodem niets en loopt in zijn langzame pas weer verder. Hij loopt en loopt maar, zonder op of om te kijken. Het lopen is eigenlijk meer sjokken als iemand die net de marathon heeft gelopen. Wat is er met het zwijntje gebeurd? Is het ziek? Waar is de rest van zijn familie? Zijn er al drijfjachten geweest en zou die de komende winter nog wel overleven?

Geurt Besselink